وتە بچوکەکان

نوسینی بەدیعوزەمان:

سعید نورسی

وەرگێڕانی:

مامۆستا فاروق رەسوڵ یەحیا

وتەی یەکەم

بسم الله الرحمن الرحيم

"بسم الله" سەرەتای هەموو کارێکی خێر و گرنگە، بۆیە ئێمەش لە سەرەتاوە باسی دەکەین و بە "بسم الله" دەست پێ دەکەین.

بزانە ئەی نەفسەکەم!

ئەم وشە پاراوە پیرۆزە هەروەك دروشمی ئیسلامە، لە هەمان کاتدا ژیکر و ویردی هەموو بوونەوەرانیشە بە زمانی حاڵیان.

ئەگەر دەتەوێت تێ بگەیت کە چ هێزێکی گەورە و بێ بڕانەوە لەم وشەیەدا هەیە و، بزانیت چ بەرەکەتێکی مەزن ونەبڕاوەی لەخۆ گرتووە، ئەوا گوێ بۆ ئەم چیرۆکە کورتە ڕابگرە:

هەر دەشتەکیەك بیەوێت بەناو دەشت و دەر و بیاباندا بگەڕێت و بە ئازادی کارەکانی جێبەجێ بکات، دەبێ بۆ ئەم مەبەستە پەنا بەرێتە بەر هۆزێکی ئەو ناوچەیە و ناوی سەرگەورەی ئەو هۆزە بزانێت و پشتیان پێببەستێ، بۆ ئەوەی لە زیانی چەتە و شەڕفرۆش و ڕێگران پارێزراو بێت و پێویستییەکانی جێبەجێ بکات. خۆ ئەگەر ئەم کارە ئەنجام نەدات، ئەوا بە تەنها دەست دەمێنێتەوە لە بەرامبەر چەندەها دوژمن و هەزاران پێویستیی ژیاندا.

جارێکیان دوو کەس بەرەو گەشتێکی وا کە باسمان کرد کەوتنە ڕێ. یەکێکیان مرۆڤێکی لەخۆبوردە بوو، بەڵام ئەوی دیکەیان سەرکەش و لەخۆبایی بوو.

یەکەمیان پەنای بردە بەر سەرۆك هۆزێك. بەڵام دووهەمیان ئەمەی نەکرد و گوێی پێ نەدا. ئیتر هەر یەکەیان بە لایەکدا ڕۆشتن.

یەکەمیان کە دەگەیشتە هەر جێیەك و دانیشتوانی ئەو ناوچەیە کە دەیانزانی سەر بەو هۆزەیە، ڕێزێکی زۆری لێ دەگیرا و بۆ خۆی دەحەسایەوە، خۆ ئەگەر یەکێکی چەتە و ڕێگری پێ بگەیشتایە، ئەوا دەستەڵات و هێزی ئەو خێڵە دەبوو بەهۆی ئەوەی دەست نەخرێتە ڕێی. بەم شێوەیە و بەوپەڕی ئازادی و نەترسانەوە گەشتی خۆی تەواو کرد و کارەکانی بەجێهێنا.

بەڵام کابرای سەرکەش و یاخی، ئەوەندە ناخۆشیی تووش بوو کە لە باسکردن نایەت. بە درێژایی گەشتەکەی لە ترس و بیم و خەفەت و سواڵکردندا بوو. بەو جۆرە، خۆی زەلیل و ڕسوا کرد.

ئەی نەفسی سەرکەشی یاخیبووم!

چاك بزانە کە تۆ ئەو ڕێبوارەیت..

ئەو بیابانە پڕ لە مەترسییەش ئەم دنیایەیە..

هەروەها باش بزانە کە "هەژاری" و "بێدەسـتەڵاتی"ی تۆ سنووریان نییە و دوژمنەکانت تابڵێی زۆرن و پێویستییەکانی ژیانیشت لەبننایەن.

کەواتە پەنا بەرە بۆ خاوەنی ڕاستەقینە و کاربەدەستی هەتاهەتایی ئەم دەشت و بیابانە، بۆ ئەوەی دوور بیت لە سەرشۆڕی و پاڕانەوە بەرامبەر بوونەوەران و ترست لە هیچ ڕووداوێکی سامناک نەبێت لە ڕێگاتدا.

بەڵێ، وتەی: "بسم الله" گەنجینەیەکی گەورەی وایە کە "هەژاری" و "بێدەستەڵاتی"ی مرۆڤ بە میهرەبانی‌یەکی گەورە و دەستەڵاتێکی هێندە نەبڕاوە و بێکۆتایی‌یەوە پەیوەست دەکات کە جڵەوی بوونەوەرانی هەر لە گەردیلەکانەوە تا گەلەستێرەکان لە دەستدایە. بە شێوەیەك کە ئەو "هەژاری" و "بێدەستەڵاتی"یەی مرۆڤ دەگەیەنێتە پلەیەك کە دەبن بە تکاکار و، نزا و پاڕانەوەیان لە دەرگانەی خواوەندی بە دەستەڵات و میهرەبان و شکۆمەنددا گیرا دەکات.

بەڵێ، هەر کەسێ هەڵسوکەوت و کاروباری شەو وڕۆژی "بە ناوی خوا"وە ببات بەڕێوە، وەکو سەربازێك وایە کە هەموو کاروبار و هەڵسوکەوتێکی بە ناوی یاسا و دەوڵەتەوە ئەنجام بدات و بەو هۆیەوە بەرەوڕووی هەموو مەترسی‌یەك ڕابووەستێت، چونکە بەناوی یاسا و دەوڵەتەوە دەدوێت و کارەکانی ئەنجام دەدات.

لە سەرەتاوە وتمان: هەموو بوونەوەران بە زمانی حاڵیان دەڵێن: "بسم الله". ئایا ڕاستە وایە؟

بەڵێ، گومانی تێدا نی‌یە ئەگەر تۆ کەسێکت بینی خەڵکی ئەدایەبەر و دەیبردن بۆ مەیدانێك و هەندێ کاروباری جۆراوجۆری پێ جێبەجێ دەکردن، یەکسەر بۆت ڕوون دەبێتەوە کە ئەو کەسە بە ناوی خۆیەوە ئەم کارانە ناکات و توانای زۆرکردنی لەو هەموو خەڵکە نی‌یە، بەڵکو سەرباز و فەرمانبەرێکی دەوڵەتە و بەهۆی هێز و دەستەڵاتی دەوڵەت و بە ناوی یاساوە ئەو کارانە جێبەجێ دەکات و پشت بە پادشا و فەرمانڕەوایەك دەبەستێت.

هەروەها هەموو شتێك لەم بوونەوەرەدا کارەکانیان "بە ناوی خوا"وە جێبەجێ دەکەن، تەنانەت بچووکترین تۆوی درەخت، بە "ناوی خوا"وە چەندەها درەختی گەورە و کۆڵی قورس لەسەر سەریان هەڵدەگرن..

هەروەها هەر درەختێك کە "ناوی خوا" دەبات، دەستەکانی لە میوەی زۆر و ڕازاوەی گەنجینەی بەزەیی و میهرەبانیی خوای گەورە پڕ دەکات و، بەوپەڕی ئاسایی و ڕێزەوە پێشکەشمانی دەکات..

هەروەها ڕەز و باخ و بێستانەکانیش کە "ناوی خوا" دەبەن و پەنا دەبەنە بەر دەستەڵاتی بێسنوور و نەبڕاوەی خوای گەورە، ئەوا خواردەمەنیی جۆراوجۆر و بەتام و لەزەتیان تێدا پێ دەگات..

هەروەها ئەو ئاژەڵە بەپیت و پڕ سوودانەی وەك: بزن و مەڕ و مانگا و حوشتر، هەر یەکەیان کە "ناوی خوا" دەبات، گوانی دەبێتە کانی‌یەك و شیری لێ هەڵدەقوڵێت. بەم چەشنە و بە "ناوی ڕۆزیدەر"ەوە خاوێنترین و باشترین خۆراکمان پێشکەش دەکات کە دەڵێی ئیکسیری ژیانە.

هەروەها ڕەگ و بنەچەی هەر ڕووەك و درەخت و گیایەك بە: "ناوهێنانی خوا" بەردی ڕەق و تەق دەسمێت و بە تاڵە مووە ئاوریشمی‌یەکانی کونی دەکات! بەم جۆرە و "بە ناوی خوای میهرەبان"ەوە هەموو کارێکی گرنگ و هەموو شتێکی گرانی لە ڕێدا بۆ ئاسان دەبێت.

بەڵێ، کاتێ کە درەخت لق و پەلەکانی لەناو هەوادا بڵاو دەکاتەوە و بەروبوومەکانیان لەسەر هەڵدەگرێت.. کاتێ جێی لق و پەلی ڕەگەکانی لەناو بەردی ڕەق و تەقدا دەکاتەوە تاکو ئەو ڕەگانە خۆراکی پڕسوود لەناو چینەکانی زەوی‌دا کۆبکەنەوە.. کاتێ گەڵای تەڕی درەخت دەتوانێت بەرامبەر گڕەی گەرما خۆی ڕابگرێت و بمێنێتەوە.. هەموو ئەمانە و جۆرەهای تری وەك ئەمانەش، زللەیەکی توند و تیژن بەسەر دەم و پلی ماددی‌یە هۆپەرستەکان و هاوارێکی گەورەیە لە دژیان و پەنجە بە چاویان‌دا دەکات و دەڵێت: ڕەقیی ئەو بەردانە و گڕەی بەهێزی ئەو گەرمایە بە سەربەخۆیی و ئارەزووی خۆیان کار ناکەن، بەڵکو هەموویان فەرمانی خوایەکی تەنیای دانا و زانا جێبەجێ دەکەن، بە شێوەیەك ڕەگە وردە ئاوریشمی‌یەکان وەك: "عەسای مووسا" بەردە ڕەقەکان لەت دەکەن و فەرمانی: (فَقُلنا اضرب بعصاكَ الحَجَرَ) (البقرە:60) جێبەجێ دەکەن.. هەروەها گەڵای تەڕی درەختەکانیش وەکو ئەندامەکانی ئیبراهیم پێغەمبەر = دروودی خوای لەسەر بێت = ئایەتی: (یا نارُ کُونی بَرداً وسَلاماً) (الانبیاو:69) دەخوێنن!

جا لەبەر ئەوەی کە هەموو شتێك لە بوونەوەردا بە زمانی حاڵ دەڵێت: "بسم الله" و، ئەمەشی بۆ دەبێت بەهۆی دەستکەوتنی جۆرەها نیعمەت و پێشکەش‌کردنی بە بوونەوەرانی تر، ئەوا دەبێ ئێمەش هەموو کارێکمان "بە ناوی خوا"وە بێت: بەخشینمان "بە ناوی خوا"وە بێت.. وەرگرتنمان "بە ناوی خوا"وە بێت.. هەروەها "بە ناوی خوا"وە دەستی لەخوا بێ ئاگایان بگێڕینە دواوە و لێیان وەرنەگرین کاتێ کە "بە ناوی خوا"وە شتان نابەخشن!

پرسیار:

کاتێ کە مرۆڤێك بۆ ئێمە دەبێت بە هۆکاری دەستکەوتنی نیعمەتێك، ئێمە لە پاداشتی ئەوەدا هەمیشە ڕێزی لێ دەگرین. ئەی ئایا خاوەنی ڕاستەقینەی ئەم هەموو نیعمەت و ڕۆزی‌یە زۆرانە چیمان لە بەرامبەریانەوە لێ داوا دەکات؟

وەڵام:

ئەو نیعمەتبەخشە ڕاستەقینەیە لە بەرامبەر ئەم هەموو جۆرە نیعمەت و ڕۆزی‌یە زۆرانەوە، داوای سێ شتمان لێ دەکات:

یەکەم: یاد و ناوی خوا بردن(الزکر).. دووهەم: شوکر و ستایش(الشکر).. سێ‌هەم: بیرکردنەوە لە گەورەیی ئەو خوایە(الفکر)..

کە لە سەرەتاوە "بسم الله" دەکەین، ئەمە "زیکر"ە..

کە لە کۆتایی‌دا "الحمدلله" دەکەین، ئەمە "شوکر"ە..

کە لە نێوان "بسم الله" و "الحمد لله"ش‌دا بیر لە دەستەڵات و موعجیزەی خوای میهرەبان دەکەینەوە لەو نیعمەتانەی کە هەر یەکەیان موعجیزەیەکی توانستی خوای تاك و بێ وێنەیە و، دیاری‌یەکە لە دیاری‌یەکانی میهرەبانیی فراوانی ئەو خوایە.. کاتێ بیر لەمانە دەکەینەوە، ئەمە "فیکر"ە.

بەڵام ئەگەر پادشایەك بە سەربازێکیدا دیارییەکی بۆ کەسێك نارد، ئایا ئەو کەسەی کە دیارییەکەی بۆ هاتووە چەندە بە بێعەقڵ و بێهۆش و نەفام دادەنرێت گەر لە بریی سوپاسی پادشا، پێڵاوی ئەو سەربازە ماچ بکات؟

ئایا ئەو کەسانەی کە هەمیشە لە شان و باڵی "هۆکارەکان" دەخوێنن و تەنها ئەو هۆکارانەیان خۆش دەوێت، نەك نیعمەتدەر و ڕۆزیبەخشی ڕاستەقینە، ئایا ئەوانە = بەم کارەیان = بێعەقڵتر نین لەو کابرایە و بە هەزاران جاریش؟!

دەسا ئەی نەفسەکەم!

ئەگەر ئامادە نییت و ناتەوێ وەك ئەو مرۆڤە بێعەقڵە گێل و گەلحۆیە بیت، ئەوا:

"بە ناوی خوا"وە ببەخشە..

"بە ناوی خوا"وە وەربگرە..

"بە ناوی خوا"وە دەست بە هەموو کارێك بکە..

"بە ناوی خوا"وە کارەکانت بەجێ بهێنە.

والسلام.

وتەی دووهەم

بسم الله الرحمن الرحیم

(الڕیڹ یُوٛمِنُونڕ بِالغَیب) البقرە:3

ئەگەر دەتەوێت بزانیت "ئیمان" چ بەختیاری و نیعمەتێکی گەورەیە و، چ لەزەت و حەسانەوەیەکی بەنرخ

بە مرۆڤ دەبەخشێت، ئەوا گوێ بۆ ئەم کورتە چیرۆکە ڕابگرە:

ڕۆژێکیان دوو پیاو پێکەوە چوونە گەشتێك بە مەبەستی ڕابواردن و بازرگانی، یەکێکیان = کە تابلێی خۆپەرست و بەدبەخت بوو = ڕووی کردە لایەك و، ئەوی تریان = کە خواپەرست و بەختەوەر بوو = ڕووی کردە لایەکی تر.. بەم جۆرە، هەریەکەیان ڕێی خۆی گرتەبەر.

خۆپەرستەکەیان، لەبەر ئەوەی لە خۆبایی و ڕەشبین بوو و تەنها بیریشی لە بەرژەوەندیی خۆی دەکردەوە، دووچاری وڵاتێکی زۆر خراپ بوو. ڕووی دەکردە هەر گۆشە و قوژبنێك، مرۆڤی بێچارە و بێدەستەڵاتی دەبینی کە هاواریان دەکرد و لە دەست کەسانی دڵڕەق و بێبەزەیی دەیانناڵاند.. دەڕۆشتە هەر جێگایەك خەم و پەژارەی بەرچاو دەکەوت، بە ڕادەیەك ئەو وڵاتە لە پێشچاوی‌دا شێوەی ماتەمینگایەکی گشتیی وەرگرتبوو! جا بۆ ئەوەی ئەم مەینەتی‌یەی خۆی کەم بکاتەوە و لە بیری خۆی بەرێتەوە، هیچ چارەیەکی نەدۆزی‌یەوە جگە لە خۆمەستکردن. چونکە وا گومانی دەبرد کە هەموو دانیشتووانی ئەم وڵاتە یان دوژمنایەتیی دەکەن و ڕقیان لێیەتی، یاخود نامۆ و بیانین بەم، ئەوەش کە زیاتر ئەم گومانەی بەهێز دەکرد ئەوە بوو کە بە هەر لایەك‌دا دەیڕوانی و سەیری دەوروبەری خۆی دەکرد، چەندین تەرمی سامناکی دەهاتە پێشچاو، هەروەك گوێی لە دەنگی ناڵە و شیوەنی نائومێدیی هەتیوان دەبوو. بەم جۆرە، ئەم شتانە بوون بە مایەی ئەوەی کە ویژدانی ئەم مرۆڤە لە ئازاردا بتلێتەوە.

بەڵام ئەوی تریان، لەبەر ئەوەی خواپەرست و عەوداڵی حەق و ڕاستی و خاوەنی ڕەوشتی بەرز و پەسەند بوو، تووشی وڵاتێکی خۆش و دڵڕفێن بوو. هەر کە گەیشتە ئەوێ سەیری‌کرد وا ئاهەنگ و شادی سازکراوە و، لە هەموو لایەکەوە شادمانی‌یە و لە هەر گۆشەیەك‌دا خۆشی‌یە و لە هەر جێگایەك‌دا میحرابی ژیکرە، بە ئەندازەیەکی ئەوتۆ دڵی بەم دیمەنانە گەشایەوە کە هەموو دانیشتووانی وڵاتی بە دۆست و هاوڕێی دڵسۆز و خزمی خۆشەویست دەهاتە پێشچاو. پاشان دەیبینی کە سەرانسەری وڵات لە

ئاهەنگی پشووداندا شوکر و سوپاس و شادمانی و بەختەوەریی خۆیانیان ڕادەگەیاند و، گوێی لە ئاهەنگی تیپی مۆسیقا بوو کە بە ئاوازی پڕ لە جۆش و حەماسەتەوە خەڵکی دەخرۆشاند و هەڵی‌دەنان کە بە تەکبیر و تەهلیلەوە بەرەو جیهاد و خزمەتگوزاری بڕۆن.

لە کاتێکدا کە بەدبەختەکەیان بە پەژارەی خۆی و ئازاری خەڵکی‌یەوە دەتلایەوە، کەچی ئەم بەختەوەرە، بە شادمانیی خەڵکی دڵخۆش و شادمان بوو. سەرەڕای ئەمەش بازرگانی‌یەکی بەپیت و بەرەکەتی کرد و شوکرانەی خوای میهرەبانیشی بەجێ‌هێنا.

لە گەڕانەوەی‌دا تووشی هاوڕێکەی بوو، هەواڵی لێ پرسی. کە لە وەڵامی هاوڕێکەیەوە هەموو شتێکی بۆ دەرکەوت، ڕووی تێ‌کرد و پێی‌وت:

"برام! تۆ دەڵێیت چی؟ ئایا شێت بوویت و ژیریت لەدەست داوە؟! تەنها ئەنجامی ڕەنگدانەوەی ڕەش‌بینیی دەروونتە کە لە ڕواڵەتت‌دا بەرجەستە بووە و، هەموو خەندەیەك بە شیوەن دێتە بەرچاوت و، هەر پشوودان و مۆڵەتێکیش بە تالان و بڕین دەزانیت! وەرەوە سەر هۆشی خۆت و دڵت لە هەموو ژەنگێك پاك بکەرەوە، تاکو ئەم پەردە تاریکەی سەر چاوانت لابچێت و بە ڕوونی ڕاستی ببینیت. ئەوەش بزانە کە پادشا و خاوەنی ئەم وڵاتە لەوپەڕی پلەی دادپەروەری و بەخشندەیی و توانا و پەروەردگاری و بەزەیی‌دایە.. جا وڵاتێك بەم چەشنە لە بەرزی و پەرەسەندن‌دا بێت = کە شوێنەواری ئەمانەش بە ئاشکرا دەبینرێن = هەرگیز بەو جۆرە نابێت کە بیر و خەیاڵی تۆ لێی تێگەیشتووە"!

برادەرەکەشی کە ئەمانەی لێ‌بیست و هۆش و بیری خۆی خستەکار و هاتەوە سەرخۆی، بە پەشیمانی‌یەوە وتی:

بەڵێ ڕاستە، من بەهۆی هەڵس‌وکەوتم لەگەڵ هەندێك لە خراپەکاران‌دا و سەروسەودام لەگەڵ مەی‌دا تێك چووبووم. خوا پاداشتت بداتەوە و لێت ڕازی بێت، لە بارێکی پەرێشان‌دا بووم ڕزگارت کردم.

* * *

ئەی نەفسەکەم! باش بزانە کە پیاوی یەکەم: مرۆڤی "کافر" یاخود "فاسق"ی لەخوا بێ‌ئاگایە. ئەم دنیایە لە ڕوانگەی بینینی ئەودا ماتەمینگایەکی گشتی‌یە و، سەرجەمی زیندەوەرانیش وەکو هەتیو وان و، هەمیشە لە دەست جودایی و لێك‌دابڕان لە ناڵە و گریاندان..

لەم ڕوانگەیەوە ئادەمیزاد و گشت زیندەوەران بێخاوەن دێنە بەرچاو و، بە نینۆکی ئەجەل شپرزە و لەت لەت دەکرێن و، چیا و دەریا و بوونەوەرە مەزنەکانی تریش وەك تەرمی ترسناکی بێگیان و هەست دەردەکەون.

ئەم جۆرە کوفر و گومڕاییيانەی کە مرۆڤ دەتوێننەوە، چەندین پەژارە و سەرسامەیيان لێ پەیدا دەبێت و، ئازارێکی تاڵی مەعنەویش دەرخواردی خاوەنەکەیان دەدەن.

پیاوی دووهەمیش: "مرۆڤی باوەڕدار"ە، کە بەدیهێنەر و خوای خۆی دەناسێت و باوەڕی پێیەتی. ئیتر "دنیا" لە ڕوانینی ئەودا بریتییە لە: ژیکرگایەکی خوایی و، گۆڕەپانی مەشق و فێرکردن بۆ مرۆڤ و زیندەوەران و، کۆڕی تاقیکردنەوەی "جیننی" و "ئادەمیزاد"ە..

مردنی مرۆڤ و زیندەوەران لەو گۆشەنیگایەوە بریتییە لە: پشوودانی پاش تەواوکردنی ئەرکی ژیان. باوەڕداران شادمانن بە ماڵئاوایی کردنیان لەم دنیا فانییە، بۆ ئەوەی بەرەو جیهانێکی تری وا بگوێزرێنەوە کە پڕ بێت لە ئارامی و هێمنی و، دەرفەت و ماوەش فراوان و ئامادە بێت بۆ بەرەی داهاتوو کە ئەرکی خۆیان وەربگرن و ئەوانیش هەوڵی خۆیانی تێدا بدەن..

لەم ڕوانگەیەوە هاتنە دنیای ئادەمیزاد و زیندەوەران بریتییە لە: ڕەوانەکردنیان بۆ سەربازی و چەکوەرگرتن و خزمەتگوزاری، چونکە زیندەوەران سەربازی شادمان و دڵخۆشن و، فەرمانبەری ڕێکوپێك و شوکرانەبژێری خواوەندن..

ئەو دەنگ و زایەڵانەش کە لە هەموو گۆشە و کەنارێکی دنیاوە دێنە گوێ، یان ژیکر و تەسبیحی وەرگرتنی ئەرك و فەرمانن، یا شوکر و ستایشی تەواوکردنی ئەو ئەرك و فەرمانانەن کە پێیان سپێرراون، یاخود ئاوازێکە لە شەوق و پەرۆشی کارکردندا بەرز دەبێتەوە.

کەواتە بوونەوەران، لە ڕوانگەی بینینی ئەم مرۆڤە باوەڕدارەوە، بریتین لە: خزمەتگوزاری دڵدەرەوە و، فەرمانبەری برادەر و، پەڕاو و پەرتووکی شیرین و خۆشی خاوەنە دڵسوز و بەبەزەیییەکەیان.

بەم جۆرە، زۆر لەم چەشنە ڕاستییە بەرز و شیرین و بەتام و چێژانە لە "ئیمان"دا دەردەکەون و دەدرەوشێنەوە. کەواتە لە ڕاستیدا "ئیمان" تۆوی مەعنەویی: "تووبای بەهەشت" لەگەڵ خۆیدا هەڵدەگرێت و، کوفریش تۆوی مەعنەویی: "زەقوومی دۆزەخ" لە خۆیدا دەشارێتەوە.

کەواتە، ئاسایش و سەرفرازی تەنها لە ئیسلام و ئیمانـدایە. لەبەر ئەوە، پێویستە هەمیشە پڕ بەدەم بڵێین:

(الحمدُ للهِ على دينِ الإسلامِ وكمالِ الإيمان).

وتەی سێهەم

بسم الله الرحمن الرحیم

(یا أَیُّهاَ الناسُ اعبُدُوا) البقره:21

ئەگەر دەتەوێت بزانیت کە "خواپەرستی" چەندە بەختیاری و بازرگانی‌یەکی گەورە و گرنگە و، خراپەکاری و گومڕاییش چەندە زەرەر و زیانێکی گەورەی تێدایە، ئەوا سەیری ئەم چیرۆکە بکە و گوێی بۆ ڕابگرە:

جارێکیان دوو سەرباز فەرمانیان پێدرا کە بڕۆن بۆ شارێکی دوور. ئەوانیش پێکەوە کەوتنەڕێ هەتا گەیشتنە دووڕیانێك لەوێدا پیاوێکیان دی، ئەم پیاوە پێی‌وتن:

(ڕێگای دەستە ڕاستیان سەرەڕای ئەوەی بێ زیانە، ئەوانەش کە دەیگرنە بەر بە ڕێژەی "نۆ لە دە" قازانجیان دەست دەکەوێت و بە ئارامی و بێ ماندووبوونیش دەیبڕن تا دەگەنە جێ. بەڵام ڕێگای دەستە چەپیان سەرەڕای ئەوەی هیچ دەسکەوتێکی تێدا نی‌یە، "نۆ لە دە"ی ئەوانەش کە دەیگرنەبەر تووشی زەرەر و زیان دێن.. ئەوەش بزانن کە هەردوو ڕێگاکە بە ئەندازەی یەك دوورن، ئەوەندە هەیە ڕێگای دەستە چەپ، لەبەر ئەوەی سەر بە هیچ ڕژێمو یاسایەك نی‌یە، ئەو ڕێبوارەی پیایدا دەڕوات چەك و تفاق لەگەڵ خۆی هەڵناگرێت و، بەم پێیە سووکی و حەسانەوەیەکی ڕووکەشی تێدا دەبینێت. بەڵام ڕێگای دەستە ڕاست، لەبەر ئەوەی لە ژێر سایەی یاسادایە، ئەو ڕێبوارەی دەیگرێتەبەر ناچار دەبێت چەکێکی ڕەسمی بە قورسیی دوو کیلۆ لەگەڵ خۆی هەڵبگرێت و، نزیکەی چوار کیلۆ خۆراکیش بخاتە ناو هەگبەکەیەوە، تاکو بتوانێت بەسەر هەر مەترسی و کۆسپ و دوژمنێكدا = کە لەوانەیە بێنە ڕێی = سەربکەوێت).

پاش ئەوەی ئەم دوو سەربازە گوێیان لە وتەی ئەو ڕابەرە شارەزایە ڕاگرت، بەختەوەرەکەیان ڕێی ڕاستی هەڵبژارد. بەم چەشنە کۆڵێکی قورسی بە کێشی یەك باتمان خستە ئەستۆی خۆیەوە، بەڵام "دڵ" و "ڕۆح"ی لە منەت و ترس و ئازارێکی ئەوتۆ ڕزگاریان بوو کە بە هەزاران جاریش لەو کۆڵە قورستر بوو (گەر ئەو ڕێگایەی نەگرتایەتە بەر)..

کەچی بەدبەختەکەیان لەبەر ئەوەی حەزی لە پەیڕەوی‌کردنی یاسا نەبوو، دەستی لە سەربازی هەڵگرت و ڕێگای چەپی هەڵبژارد. خۆ هەرچەندەش بە ڕواڵەت لە هەڵگرتنی ئەو کۆڵە قورسە ڕزگاری بوو بوو، بەڵام "دڵ و دەروون"ی کەوتبوونە ژێر منەت و ئازارێکی ئەوەندە قورسەوە کە بە هەزاران جار

له هەڵگرتنی ئەو كۆڵە قورس‌تر بوو.. "ڕۆح"یشی هەردەم لە ترس و بیم‌دا دەینالاند و، هەر كەسێكی لە ڕێگادا دەبینی دەستی لێ پان دەكردەوە و، لە گشت هەڵوێست و ڕووداوێكی ڕێگادا ترسی لێ‌دەنیشت! هەر بەم جۆرە، ڕێی بڕی تا گەیشتە جێی مەبەست و، لەوێ بە سزای یاخی بوون و هەڵهاتنی خۆی گەیشت.

ئەوی تریشیان كە ڕێی ڕاستی گرتە بەر و پەیڕەوی ڕێبازی سەربازیی كرد و چەك و كەرەسەی خۆی پاراست، بە دڵێكی پڕ لە ئارامی و دەروونێكی پڕ لە هێمنی‌یەوە ڕێگای بڕی تا گەیشتە جێگای مەبەست، بێ ئەوەی ئاوڕ لە كەس بداتەوە و منەتی كەس هەڵبگرێت، یاخود لە هیچ كەسێك بترسێت. ئیتر لەوێ پاداشت و خەڵاتی شایانی خۆی وەرگرت.

* * *

ئەی نەفسی سەركەشم!

بزانە ئەو دوو ڕێبوارە: یەكەمیان ملكەچ و فەرمانبەردارانی یاسای خواوەندن، مەبەست لەوی تریشیان ئەوانەن كە یاخی بوون و، شوێنی نەفس و ئارەزووی دەروونی خۆیان كەوتوون.

ئەو ڕێگایەش: ڕێی ژیانە كە لە "جیهانی ڕۆح"ەوە دەست پێ‌دەكات و لە گۆڕەوە تێپەڕ دەبێت و لە جیهانی ئەودنیا كۆتایی پێ دێت.

ئەو چەك و هەگبە و تفاقەش بریتین لە: تەقوا و پەرستش، چونكە پەرستش هەرچەند لە ڕواڵەت‌دا ئەركێكی قورس و گران بێت، بەڵام لە ڕاستی‌دا ئاسانی و حەسانەوەیەكی ئەوتۆی تێدایە كە لە باس‌كردن نایەت، چونكە مرۆڤی خواپەرست لە نوێژەكەی‌دا "یەكتایی" خوا دەردەبڕێت و دەڵێت: "أشهد أن لا إله إلاّ الله"..واتە: هیچ بەدیهێنەر و ڕۆزیدەر(رزاق)ێك نی‌یە جگە لە خوا و، هەموو سوود و زیانێكیش بە دەستی ئەوە. خوایەكە دانا و حەكیمە و هیچ شتێك بێ واتا و مەبەست ناكات، بەخشندە و بەسۆزە و، چاكە و میهرەبانی‌یەكانیشی تابڵێی گەورە و زۆرن..

مرۆڤی باوەڕدار لە هەموو شتێك‌دا دەرگانەی گەنجینەی میهرەبانی و بەخشندەیی خوا دەبینێت و، دەزانێت كە هەرچی شت هەیە لە ژێر دەستەڵاتی خوای پەروەردگاردایە. لەبەر ئەوە، هەردەم بە نزا و پاڕانەوە لە دەرگانەی ئەو گەنجینانە دەدات و، لەبەردەم هەموو گیروگرفتێكی دنیاش‌دا دەڕواتە ناو سەنگەری تەوەككولەوە و پشت بە پەروەردگاری خۆی دەبەستێت.

بەم چەشنە، مرۆڤی باوەڕدار لە ڕێگای "ئیمان"ەوە ئاسایشێکی تەواوی دەستگیر دەبێت.

بەڵێ، ئازایەتی و نەترسان، وەك هەموو کردەوەیەکی تری چاك، تەنها لە سەرچاوەی ئیمان و پەرستشەوە سەرچاوە دەگرن. ترس و بیم و هەر کردەوەیەکی تری خراپیش تەنها لە گومڕایی و کوفرەوە پەیدا دەبن.

خۆ ئەگەر گۆی زەوی بۆمبایەك بێت و بتەقێتەوە، لەوانەیە مرۆڤی خواپەرستی دڵڕووناك نەترسێنێت و، بە موعجیزەیەکی دەستەڵاتی پەروەردگاری بزانێت و بە ڕێز و سەرسووڕمان و چێژەوە لێی ورد ببێتەوە. بەڵام فەیلەسووفێکی دوور لە خوا = کە دڵی لە ئاستی ئیمان‌دا مردبێت = با لەناو خەڵکی‌دا بە ڕۆشنبیریش ناسراو بێت، لەوانەیە گەر ئەستێرەیەکی کلکدار(مُڗَنَّب) لە ئاسمان‌دا ببینێت ئەم لەسەر زەوی‌یەوە سامی لێ بنیشێتو بڵێت:

(ئایا بڵێی ئەم ئەستێرەیە خۆی بە زەوی‌دا بکێشێت)؟

شەوێك دانیشتووانی ئەمریکا کلکدار(مژنب)ێکیان لە ئاسمان‌دا بینی، لە تاوا سامیان لێ نیشت و، هەندێکیشیان هەر بەو شەوە خانووەکانیان چۆڵ کرد!

بەڵێ، گومان لەوەدا نی‌یە کە "پێویستی‌یەکان"ی مرۆڤ لە ڕادەبەدەرن، کەچی "سەرمایەکەی دەستی" ئەوەندە کەمە لە حوکمی "نەبوو"دایە.. هەروەها ئەو "بەڵا و ناخۆشی"یانەی لە ژیان‌دا دێنە ڕێی یەکجار زۆرن، کەچی "توانا و دەستەڵات"ی هێندە لاوازە وەك "نەبوو" وایە. واتە: مەودای بازنەی سەرمایە و دەستەڵاتی مرۆڤ هەر ئەوەندەیە کە دەستی پێی دەگات، بەڵام بازنەی هیوا و ئاوات و، بازنەی بەڵا و ئازارەکانی لەو مەودایەن کە چاوی بڕ دەکات و خەیاڵی بۆی دەچێت!

لەم بەراوردەوە بۆمان دەردەکەوێت: "ڕۆح"ی مرۆڤ، کە تا ئەم ڕادەیە لاواز و بێ دەستەڵات و هەژارە، چەندە پێویستی بە ڕاستی‌یەکانی ئیمان هەیە، وەك: پەرستش و تەوحیدو ملکەچکردن بۆ فەرمانەکانی خوا و پشتبەستن بەو. هەروەها بۆمان دەردەکەوێ کە هەرکات ئەم ڕێگایە دەگرێتەبەر چ بەختیاری و نیعمەت و قازانجێکی زۆر و گەورەی دەستگیر دەبێت، بۆ کەسێك کە بینایی دڵی لە دەست نەدابێت و هەستیان پێ‌بکات.

وەك ئاشکرایە هەر ڕێگایەك بێ‌زیان بێت، با ڕێژەی قازانجیشی یەك لە دە بێت، لە هەر ڕێگایەکی زیانبەخش باشترە. خۆ ئەم ڕێگایەی لەم مەسەلەیەدا مەبەستمانە ڕێی بەندایەتی و پەرستنی خوایە، کە

سەرەڕای ئەوەی هیچ زیانێکی نییە و ڕێژەی قازانجیشی "نۆ لە دە"یە، لە هەمان کاتیشدا گەنجینەی کامەرانیی هەمیشەییمان پێ دەبەخشێت.

بەڵام ڕێی خراپەکاری، سەرەڕای ئەوەی بێسوودە = هەروەك ڕێڕەوانی دان بەم ڕاستییەدا دەنێن = هۆیشە بۆ چارەڕەشی و لەناوچوونی هەمیشەیی. جگە لەوەی کە هیچ گومانێك لە زەرەر و زیانیدا نییە کە ڕێژەی دەگاتە "نۆ لە دە".. ئەمەش بە شایەتیی ژمارەیەکی زۆر لە چەسپێنەران و پسپۆڕانی ئەم مەیدانە کە بە "تەواتور" و یەکدەنگی(إجماع) شایەتییان لەسەر داوە و لە ڕوانگەی هەواڵی "ئەهلی کەشف"یشەوە دڵنیاییەکی بێگومانە.

بە کورتی:

بەختەوەریی دنیا = وەك هی قیامەت = لەوەدایە کە ببین بە سەربازێکی دڵسۆز و لێبڕاو لە پەرستشی خوای گەورەدا.

کەواتە، پێویستە ببین بەو سەربازە و، هەردەم بڵێین:

"الحمد لله علی الگاعه والتوفیق" و، شوکرانەی خوایگەورە بکەین لەسەر ئەوەی کە کردووینی بە موسڵمان.

وتەی چوارەم

بسم الله الرحمن الرحيم

(الصَّلاهُ عمادُ الدِّين)

ئەگەر دەتەوێت ڕادەی گرنگیی نوێژت بۆ دەربکەوێت و، بزانیت چ دەسکەوتێکی گەورەیە و، چۆن مرۆڤ ئەم دەسکەوتەی بە ئاسانی دەستگیر دەبێت..

هەروەها ئەگەر دەتەوێ گێلی و تێنەگەیشتنی ئەو کەسەت بۆ دەربکەوێت کە ئەم پەرستشە ئەنجام نادات و، بزانیت چەندە مرۆڤێکی زەرەرمەندە..

ئەگەر حەز دەکەیت ئەمانە بزانیت و بە ئەندازەی (دوو کەڕەت دوو دەکاتە چوار) لێی دڵنیا ببیت، ئەوا سەرنج لەم چیرۆکە کورتە بدە و لێی ورد بەرەوە:

جارێکیان فەرمانڕەوایەکی گەورە دوو خزمەتگوزاری خۆی بۆ باخچەیەکی تایبەتیی جوان نارد کە دوو مانگ ڕێ دوور بوو، تاکو پێی بگەنە مەزراکە و لەوێ نیشتەجێ بن. یەکی بیستوچوار لیرەی زێڕیشی دانێ و پێیوتن:

(بلیت و پێداویستییەکانی گەشتەکەتان و، پێویستییەکانی ناوماڵ و نیشتەجێبوونتان، بەم پارەیە بکڕن.. دوای ڕۆژە ڕێیەکیش دەگەنە ئیستگایەك کە هەموو هۆکارەکانی گواستنەوەیان تێدایە لە ئۆتۆمبێل و، فڕۆکە و، شەمەندەفەر و، پاپۆڕ.. سواربوونی هەرکام لەمانەش بە گوێرەی سەرمایەی ئەو کەسەیە کە سواری دەبێت).

ئەوانیش دوای وەرگرتنی ئەم دەرس و ئامۆژگارییانە، کەوتنەڕێ. یەکێکیان لەبەر ئەوەی مرۆڤێکی بەختەوەر و شادمان و ژیر بوو، بەشێکی پارەکەی بە جۆرێك فەرمانڕەوا پێی ڕازی بێت، خستەکار و کەسابەتەوە تا گەیشتە ئیستگاکە و، سوود و قازانجێکی زۆری لێ دەستکەوت بە چەشنێك کە سەرمایەکەی یەك بۆ هەزار زیادی کرد.

بەڵام ئەوی تریان کە تابڵێی بەدبەخت و بەدخوو بوو، تا گەیشتە هەمان جێ، بیست و سێ لیرەی لە قومارومومماردا خەرج کرد و تەنها یەکێکی پێ مایەوە! لەبەر ئەوە، برادەرەکەی پێیوت:

کاکی خۆم! ئەم لیرەیەی ئێستا پێت‌ماوە بلیتی سەفەری پێ بکڕە، بۆ ئەوەی لەم ڕێگا دوور و درێژەدا بە برسێتی و ئاوارەیی نەمێنیتەوە، بە خۆڕایی لە دەستی مەدە. فەرمانڕەوای گەورەشمان تابڵێی لێبوردە و جوانمەردە، بەڵکو لە کەم‌وکووڕی‌یەکانت خۆش ببێت و تۆش سواری فڕۆکە بکات و پێکەوە لە ماوەی ڕۆژێک‌دا بگەینە نیشتەجێی خۆمان. خۆ ئەگەر بە گوێیشم نەکەیت، ئەوا ناچار دەبیت کە بە پێ بکەویتە ڕێ و بە دوو مانگی ڕەبەق و بە برسێتی و نامۆیی و تەنیایی ئنجا بیبڕیت و بگەیتە جێ.

جا ئەگەر ئەم هاوڕێیە سەرپێچیی نواند و بەو تاکە لیرەیە ئەو بلیتەی نەکڕی = کە وەک کلیلی دەرگای گەنجینەیەک وایە = بەڵکو لە ئارەزوو و ڕابواردنێکی سەرپێیی‌دا بەکاری هێنا، ئایا تێنەگەیشتووترین مرۆڤیش ئەم کارە بە بێ‌عەقڵی و بەدبەختی لە قەڵەم نادات؟

*** * ***

ئەی ئەو کەسەی نوێژ ناکات! هەروەها ئەی نەفسی خۆیشم کە حەزت لە نوێژ نی‌یە و پێت ناخۆشە!

مەبەست لەو فەرمانڕەوایە: خوای پەروەردگار و بەدیهێنەرمانە..

دوو خزمەتگوزارەکەش: یەکێکیان ئەو کەسەیە کە ڕێی ئایینی گرتووەتە بەر و، زۆر بە پەرۆش و تاسەوە نوێژەکانی دەکات.. مەبەست لەوی تریشیان ئەو مرۆڤە بێ ئاگایانەیە کە وازیان لە نوێژکردن هێناوە..

بیست‌وچوار لیرەکەش، بریتی‌یە لەو بیست‌وچوار سەعاتەی شەو و ڕۆژ کە تەمەنی مرۆڤیان لێ پێک‌دێت..

باخچە تایبەتی و جوانەکەش بریتی‌یە لە بەهەشتی بەرین..

مەبەست لە ئیستگاکەش گۆڕی مرۆڤە، کە لێیەوە دەڕوات بۆ جیهانێکی تر..

گەشت و سەفەرەکەش، ئەو گەشتەیە کە مرۆڤ لە سەرەتای لەدایک‌بوونیەوە دەستی پێ‌دەکات و بە دەرگای گۆڕدا تێ‌دەپەڕێت تا دەگاتە ئەو دنیای هەمیشەیی و ئنجا لەوێ کۆتایی بە گەشتەکەی دەهێنێ.

ڕێڕەوانی ئەم ڕێگایەش بەش بەشن، هەر بەشەی بەپێی پایەی کردەوەکانی خۆی پلەی بۆ دانراوە، هەندێک لەو خواپەرستانە وەک هەورەبروسکە ماوەی هەزار ساڵ بە یەک ڕۆژ دەبڕن‌و، هەندێکی تریان =

وەك خەیاڵ = لە یەك ڕۆژدا ماوەی پەنجا هەزار ساڵ دەبڕن، وەك قورئانی پیرۆز لە دوو ئایەتدا پەنجەی بۆ ئەم ڕاستییە ڕاکێشاوە[1]..

مەبەست لەو بلیتەش (نوێژ)ە..

لە ڕاستیدا تەنها یەك سەعات لەو بیستوچوار سەعاتە سەروزیادە بۆ نوێژ و دەستنوێژی ماوەی ئەو شەو و ڕۆژە.

ئایا ئەو کەسەی کە بیستوسێ سەعاتەکەی شەو و ڕۆژ بۆ ئەم دنیا زۆر کورت و کەمە سەرف دەکات و تاقە سەعاتێکیشی بۆ ژیانی نەبڕاوەی هەمیشەیی تەرخان ناکات، چەندە ستەم لە خۆی و کارێکی دوور لە ژیری دەکات؟!

---

[1] لەوانەیە نووسەر ئاماژە بۆ ئەم دوو ئایەتە بکات: (**وَإِنَّ يَوماً عِندَ رَبِّكَ كَألفِ سَنَةٍ مما تَعُدُّون**) (الحج:47) ، (**تَعرُجُ الملائكه والروح إليهِ في يوم كان مقداره خمسين ألف سنه**) (المعارج:4) (وەرگێڕ)

بەڵێ، لە کاتێکدا خەرجکردنی نیوەی سامان لە قومارێکی وەك (یانصیب)دا کە هەزار کەس بەشداریی تێدا دەکەن، بەلای هەندێکەوە بە کارێکی ژیرانە دەژمێررێ، کە ڕێژە و گریمانی بردنەوەشی یەك لە هەزارە، دەبێ ئەو کەسەی کە یەك لە بیستوچواری سامانی خۆی لە قازانجێکی گومان لێ نەکراودا و لە دەستکەوتنی گەنجینەیەکی هەمیشەییدا بەشدار نەکات = کە ڕێژەی قازانجی لە سەدا نەوەدونۆیە = دەبێ ئەو کەسە لەوپەڕی گەوجی و بێ عەقڵیدا بێت!

لە هەمان کاتیشدا نوێژکردن حەسانەوەیەکی تابڵێی گەورە بە "ڕۆح" و "دڵ" و "عەقڵ"ی مرۆڤ دەبەخشێت، جگە لەوەش کارێکی قورس نییە بۆ "لەش"ی مرۆڤ. سەرەڕای هەموو ئەمانەش، ئەو کەسەی

نوێژەکانی بەجێ دەهێنێت، بەهۆی نییەتی پاك و خاوێنەوە، هەموو کار و کۆششێکی حەڵاڵی تری بۆ دەبێت بە پەرستش و، بە عیبادەت بۆی دەژمێررێت.

بەم چەشنە، مرۆڤی نوێژکەر دەتوانێت هەموو سەرمایەی تەمەنی بەرەو ئاخیرەت بەڕێ بکات و، بە تەمەنە کورت و فانی‌یەکەی دنیای، تەمەنێکی هەمیشەیی لە دواڕۆژدا بەدەست بهێنێت.

وتەی پێنجەم

بسم الله الرحمن الرحیم

(إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ) (النحل: 128).

ئەگەر دەتەوێ بزانیت "بەجێهێنانی نوێژ" و "خۆپاراستن لە گوناهە گەورەکان" چەندە پلەیەکی بەرزە لە فەرمانبەرێتیی ڕاستەقینەی ئادەمیزاددا و، چەندەش لەگەڵ فیگرەت و سروشتی مرۆڤدا گونجاون.. گەر دەتەوێت ئەمانە بزانیت، ئەوا سەیری ئەم چیرۆکە بکە و گوێی لێ ڕابگرە:

لە جەنگی گەورەی جیهانی(سەفەربەرلك)دا دوو سەرباز پێکەوە لە تیپێکدا بوون. یەکێکیان: کارگوزار و مەشقپێکراو بوو، تا بیشلێی ئەرك و فەرمانی خۆی بەدڵ بوو. ئەوی تریشیان: هیچ نەزان و تەمبەڵ و سك و نەفس پەروەر بوو.

یەکەمیان، کە ئەرکی خۆی بە ڕێكوپێکی ڕادەپەڕاند، هەمیشە بایەخی بە مەشقکردن و داخوازییەکانی جیهاد دەدا و، هەرگیز بیری لە پێداویستییەکانی خواردن و خواردنەوە نەدەکردەوە، چونکە دڵنیا بوو لەوەی کە: بەخێوکردن و تیماری کردنی لە کاتی نەخۆشیدا و دابینکردنی کەرەسە و ئامێر و پێداویستییەکانی، تەنانەت پاروو کردنیش بە دەمیەوە لە کاتی پێویستدا، ئەمانە هەموویان کار و ئەرکی سەرشانی دەوڵەتن. بەڵام ئەرکی سەرشانی ئەم تەنها مەشقکردن و جیهادە. خۆ ئەمەش ڕێ لەوە ناگرێت کە هەندێ جار و لە کاتی پێویستدا ئامادەکردنی خواردن و هەندێ کاروباری وەك شۆردنی قاپ و کەوچکەکانی خواردن بخاتە ئەستۆی خۆیەوە.

جا ئەگەر پرسیار لەم سەربازە بکرایە و پێی بوترایە: ئایا تۆ خەریکی چییت و بە چییەوە سەرقاڵیت؟ لە وەڵامدا دەیوت: (من هەندێ لە داواکاری و ئەرکەکانی دەوڵەتم بە ڕەزامەندیی خۆم گرتووەتە ئەستۆ، بێ ئەوەی لە بەرامبەری ئەم کارەمەوە چاوەڕوانیی هیچ پاداشتێك بکەم).. هەرگیز نەیدەوت: بۆ دابینکردنی ژیان و خەرجیی خۆم تێدەکۆشم..

بەڵام گەر هەمان پرسیار ئاراستەی ئەو نەزانە سك پەروەرە بکرایە کە گوێی بە جەنگ و مەشق و فێربوون نەدەدا، لە وەڵامدا دەیوت: (ئەوە ئەرکی دەوڵەتە و هیچ پەیوەندییەکی بە منەوە نییە). بەم چەشنە، هەردەم لە هەوڵی خواردن و خەرجیدا بوو، دەچوو تیپەکەی خۆی بەجێ دەهێشت و لە ناو بازاڕەکاندا سەرگەرمی مامەڵە و کڕین و فرۆشتن دەبوو.

برادەرە بەگوڕ و مەشق پێکراوەکەی پێیوت:

(برادەر! ئەو ئەرك و فەرمانبەرییە سەرەکییەی کە تۆی لێرەدا بۆ هێنراویت تەنها جیهاد و مەشقکردنە. بۆ دابینکردنی پێداویستییەکانی تریشت، پشت بەو پادشایە ببەستە کە تۆ لە

سوپاکەیدایت، دڵنیابە کە نایەڵێت بە برسێتی بمێنیتەوە. چونکە بەخێوکردنی تۆ و ئامادەکردنی پێداویستی‌یەکانت ئەرك و فەرمانبەریی ئەوە. پاشان بیشزانە کە تۆ تاقە کەسێکی تەنها و هەژاریت و لە هەموو جێگایەكدا خۆتت پێ بەخێو ناکرێت. ئەوەش لە یادی خۆت مەبەرەوە کە ئێستا ئێمە لە جیهاد و جەنگێکی جیهانیی گەورەدا دەژیین، ئەگەر لەسەر یاخی‌بوون بەردەوام بیت، ئەوا زۆر نزیکە پادشا لە تۆڵەی ئەم یاخی‌بوونەتدا سزایەکی سەخت و گەورەت بدات لەو سزایانەی کە بەسەر ئەوکەسانەدا دەدرێت لە کاتی تێکهەڵڕژان و هێرشی جەنگدا هەڵدێن و ڕادەکەن!

کەواتە ئێمە لە بەردەم دوو ئەرك و فەرمانبەری‌داین. یەکێکیان: فەرمانبەرێتیی پادشا خۆیەتی، کە بەخێوکردنی ئێمەیە، هەرچەندەش هەندێ جار هەندێ لە ئەرکەکانی خۆی بە ئێمە دەسپێرێت. ئەوی تریان: فەرمانبەرێتیی تایبەتیی خۆمانە کە ئێمەی بۆ تەرخان کراوین، ئەویش جەنگ و مەشق‌کردنە. خۆ بێ‌گومان پادشا لەمەش‌دا هەندێ یارمەتیمان دەدات و ڕێمان بۆ ئاسان دەکات).

* * *

براکەم! بێ‌گومان تێگەیشتیت لەوەی کە ئەگەر هات و ئەم یەکەیان گوێی بۆ ئەو برادەرە دڵسۆز و موجاهیدەی خۆی ڕانەگرێت، چ زیانێك ڕووی تێ‌دەکات و خۆی دەخاتە چ مەترسی‌یەکەوە.

ئێستاش ئەی نەفسی تەمبەڵم!

بزانە کە: مەبەست لە گۆڕەپانی جەنگ لەم چیرۆکەدا: ئەم ژیانە شلۆق و شڵەژاوەی دنیایە.. ئەو تیپە سەربازی‌یانەش: نەوە و وەچەکانی مرۆڤایەتین لە دێر زەمانەوە هەتا ئێستا.. مەبەست لەو تیپە ناوبراوەیش: کۆمەڵگای موسڵمانی نوێی ئێستامانە.. ئەو دوو سەربازەش لەو تیپەدا، یەکەمیان: مرۆڤی دڵ وریا و ئاگادارە کە درێغی لە بەجێ‌هێنانی فەرزەکانی‌دا ناکات و لە گوناهەکان دوورەپەرێزە و هەردەم لە خواپەرستی‌دایە و خەریکی موجاهەدەی نەفس و شەیتانە، تاکو خۆی لە تاوان و گوناهباری بپارێزێت. ئەوی تریشیان: مرۆڤی زەرەرمەندی فاسقە کە وازی لە بەجێ‌هێنانی فەرزەکان هێناوە و کەوتووەتە داوی ئەو خەتاباری‌یەی کە لە ڕێی پەیداکردنی ڕۆزی‌دا دێتە ڕێی، ئەو مرۆڤەیە کە نوقمی خەفەت و بیرلێکردنەوەی گوزەرانە و، ئەم هەوڵە بێ‌وچانەی بۆ دنیا گەیاندوویەتە ئەوەی ڕۆزیدەر(الرزاق)ی ڕاستەقینەش تۆمەتبار بکات!

مەبەست لەو مەشق و داخوازی‌یانەش: داخوازی‌یەکانی خواوەندە کە لە پێش هەموویانەوە نوێژ و پەرستشە.. ئەو جەنگەش بریتی‌یە لە: ئەرکی جیهاد لە دژی نەفس و شەیتان و ئارەزووبازی و گوناهـ و ڕەوشتە نزمەکان و شەیتانەکانی "جیننی" و "ئینس" بۆ دەربازکردنی "دڵ" و "گیان"ی مرۆڤ لە فەوتان و لەناوچوونی هەمیشەیی.. ئەو دوو فەرمانبەری‌یەش، یەکەمیان بریتی‌یە لە: گوزەران و بەڕێ‌خستنی ئەم ژیانەی دنیا کە خوا بەخشیویەتی بە مرۆڤ، دووهەمیشیان بریتی‌یە لە: پەرستش و نزا و پاڕانەوە لە دەرگانەی بەخشندەی ژیان‌دا و دڵارامی و پشت‌بەستن بەو خواوەندە.

بەڵێ، ئەو کەسەی ژیانی بەخشیوە و، بە درەوشاوەترین موعجیزەی خۆی بنیاتی ناوە و ڕازاندوویەتیەوە، هەر ئەو خواوەندە بەخشندەیە خۆیشی درێژە بە ڕۆزیدان و پەروەردەکردن و ژیانیش دەدات. گەر ئەو نەبێ دەبێ کێ بێت بتوانێت ئەم کارانەی لە ئەستۆدا بێت و ژیان ببەخشێت و درێژەی پێ بدات؟

ئەگەر بەڵگەیشت لەسەر ئەم ڕاستی‌یە دەوێت، ئەوا سەرنج بدە کە:

بە چاوی خۆمان دەبینین لاوازترین و گێلترین زیندەوەر (وەك ماسی و کرمی میوەکان) باشترین ڕۆزی‌یان دەدرێتێ، هەروەها لاوازترین و بچووکترین دروستکراویش (وەك بێچووەکان و ساوایان) پاکترین و پوختەترین ڕۆزی‌یان پێ دەبەخشرێت!

بەڵێ، بۆ ئەوەی باشتر بۆت ڕوون ببێتەوە کە پەیداکردنی ڕۆزیی "حەڵاڵ" پشت بە هێز و دەستەڵات نابەستێت، بەڵکو بە پێچەوانەوە، لاوازی و بێ‌دەستەڵاتی دەبن بەهۆی دەستکەوتنی ڕۆزی، ئەوا تەنها بەراوردکردنێك لە نێوان: "ماسی‌یە دەبەنگەکان" و "ڕێوی".. هەروەها لە نێوان "بێچووە بێ‌هێزەکان" و "جانەوەرە دڕندەکان".. هەروەها "درەختە ڕاوەستاوەکان" و "ئاژەڵە بە هەڵپە و تەماعەکان"دا، سەروزیادە بۆ ئەوەی ئەم ڕاستی‌یەت بە تەواوی بۆ ڕوون ببێتەوە!

کەواتە ئەو کەسەی لە پێناوی ژیان و گوزەران‌دا نوێژ و پەرستشەکانی پشت‌گوێ دەخات، وەك ئەو سەربازە وایە کە مەشق و سەنگەری جیهاد بەجێ دەهێڵێت و دەکەوێتە دەست‌پان‌کردنەوە لە بازاڕەکان‌دا.

بەڵام ئەو کەسەی پاش بەجێ‌هێنانی نوێژ و پەرستشەکان، کاروبارەکانی ڕادەپەڕێنێت و لە گەنجینەی میهرەبانیی خواوەندی ڕۆزیدەردا بە شوێن ڕۆزیی خۆی‌دا دەگەڕێت، تاکو نەبێت بە بار بەسەر کەسی ترەوە و دەست لە هیچ کەسێك پان نەکاتەوە.. ئەم کردارە، لە ڕاستی‌دا کارێکی گەلێ جوامێرانەیە، تەنانەت ئەم چەشنە کردارە بۆ خاوەنەکەی بە جۆرێك لە جۆرەکانی پەرستش دەژمێررێت و پاداشتی بۆ دەنووسرێت.

سەرەڕای ئەمەش، سروشتی مرۆڤ و ئامێرە مەعنەوی‌یەکانی، بە ئاشکرا دەری دەخەن کە مرۆڤ تەنها بۆ "خواپەرستی" خوڵقێنراوە و بەس، چونکە ئەو کردار و توانستەی کە لە مرۆڤدایە و بتوانێت بۆ ژیانی دنیای تەرخان بکات، ناگاتە ئەندازەی ئەو کردار و توانستەی کە لە بچووکترین و بێ‌دەستەڵات‌ترین باڵندەی وەك چۆلەکەدا دەبینرێت کە زۆر زیاتر و باشتر لە مرۆڤ لەزەت لە ژیان دەبات! بەڵام سەبارەت بە ژیانی مەعنەویی دواڕۆژەوە و ئەو شتانەی کە خوا پێی بەخشیوە، وەك: زانست و، هەژاری لە بەردەم دەستەڵاتی خوایگەورەدا و، نزا و پاڕانەوە و، پەرستش.. مرۆڤ = لەمانەدا = پادشا و سەرکردەی هەموو زیندەوەرانە!

کەواتە تۆش ئەی نەفسەکەم!

ئەگەر ئاواتی هەرە گەورەت ژیانی دنیا بێت و هەموو کردار و کۆششێکت بۆ ژیانی ئەم دنیایە تەرخان کردبێت، ئەوا گومان لەوەدا نیە کە لە حوکمی لاوازترین و بچووکترین چۆلەکەدا دەبیت. بەڵام گەر ئاواتی هەرە گەورەت ژیانی ئەودنیا بێت و، ژیانی ئەم دنیاشت کردبێت بە کێڵگە و مەزرایەك بۆ ئەو کردەوە باشانەی کە لە پاشەڕۆژدا بەروبووم دەبەخشن، ئەوا هەر لەم دنیایەدا دەبیت بە سەرکردەیەکی گەورەی گشت گیانەوەران و بەندەیەکی نازداری خوای گەورە و میوانێکی ئازیزی پەروەردگار لەم میوانخانەیەی دنیادا.

بەم چەشنە دەرکەوت کە: تەنها دوو ڕێگات لە بەردەمدایە، هەرکامیانت دەوێت دەتوانیت هەڵیبژێریت.

بەڵام لە پێشدا داوای ڕێنمایی و سەرکەوتن و یاریدەدان تەنها لە خوای بەخشندەی میهرەبان بکە!

وتەی شەشەم

بسم الله الرحمن الرحيم

(إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ) (التوبه:111).

ئەگەر دەتەوێت بزانیت کە فرۆشتنی نەفس و سامان بە خوایگەورە و بوون بە بەندە و سەربازی پەروەردگار چەندە بازرگانی‌یەکی بەپیت و قازانجبەخشە و چەندە پلەوپایەیەکی بەرز و بڵندە، ئەوا گوێ بۆ ئەم چیرۆکە ڕابگرە:

پادشایەك دوو کێڵگەی گەورەی بە دوو کەس لە دانیشتووانی وڵاتەکەی خۆی بە ئەمانەت سپارد. هەموو شتێکیش لەم دوو کێڵگەیەدا هەبوو، لەکارگە و ئامێر و چەك و ئاژەڵ و گەلێ شتی تر. لەو کاتەشدا جەنگێکی گەورە و گەرم لە ئارادا بوو کە هەموو شتێکی وێران دەکرد و لە ناوی دەبردن و، تێکدان و ونکردن و وێرانی و گۆڕانکاریی بەسەر هەموو شتێكدا دەهێنا. لەبەر ئەمە و لەم کاتەدا، پادشاکە = بە سۆز و میهرەبانی و بەزەیی خۆی = یەکێکی لە پیاوە نزیك و باوەڕ پێکراوەکانی خۆی نارد بۆلای ئەم دوو کەسە، هاودەم لەگەڵ ئەم فەرمانە پڕ لە سۆز و بەزەیی‌یەدا:

* (ئەم ئەمانەتەم پێ بفرۆشنەوە کە لای ئێوە دامناوە، تاکو بیپارێزم بۆتان و لەم کاتە ناهەموارەدا لە دەستتان دەرنەچێت و بێهوودە نەڕوات. هەر کە جەنگیش تەواو بوو، دەتاندەمەوە..

* ئەم ئەمانەتە وەك ئەوەی موڵکی خۆتان بێت، نرخێکی باشتان لە بەرامبەریەوە بۆ دادەنێم و پاداشتێکی چاکتان دەدەمەوە..

* سەرجەمی ئەو ئامێر و مەکینانەی کە لاتان دامناون، لە کارگەکانمدا و بە ناوی خۆمەوە دەیانخەمەکار. بەمەش نرخیان یەك بۆ هەزار بەرز دەبێتەوە. سەرەڕای ئەمە، هەموو قازانجێکیشی هەر بۆ خۆتانە..

* خۆم بەرپرسیاری گشت پێویستی و خەرجی‌یەکی ئەو ئامێرانە دەبم، چونکە ئێوە لەبەر "هەژاری" و "بێدەستەڵاتی" بەرگەی ئەو مەسرەف و خەرجی‌یانە ناگرن..

* هەموو بەرهەم و دەستکەوتێکیش دەگێڕمەوە بۆ خۆتان. ئەوەش بزانن کە جارێ لای خۆتان دەیهێڵمەوە تا کاتی وەرگرتنەوەی دێت. بۆ ئەوەی سوودی لێ وەربگرن.

ئەمە پێنج دەسکەوت لە تەنها یەك مامەڵەدا.

بەڵام ئەگەر بە منی نەفرۆشنەوە، ئەوا:

* گومان لەوەدا نیيە كە هەموويان دەفەوتێن و لە دەستتان دەردەچن! چونكە وەك لە بەرچاوتاندایە: هیچ كەسێك ناتوانێت شتی خۆی بپارێزێت..

* لەو نرخ و پاداشتە بەرزانە بێبەش دەبن..

* ئەو مەكینە و ئامێر وكانزا و تەرازووە بەنرخانە، لە ئەنجامی كار پێنەكردن و دەست نەكەوتنی كەرەسە سەرەكیيەكانیان و فەرامۆشكردنیان، نرخیان نامێنێت و بێكەڵك دەمێننەوە..

* هەر تەنها خۆتان بەرپرسیاری بەڕێوەبردن و پاراستنیان دەبن.

* سەرەنجامیش سزای دەست پیسیتان لەم ئەمانەتە دەچێژن!

ئەمەش پێنج زیان لە تەنیا یەك مامەڵەدا.

سەرەڕای ئەمانەش، ئەو كەسەی بە منیان بفرۆشێتەوە دەبێت بە سەربازێكی سەربەست و نەبەرد و تایبەتیی خۆم و، بە ناوی منەوە ڕەفتار و هەڵسوكەوت دەكات، نەك وەكو دیلێكی دەستبەسەر و ئاسایی و بێخاوەن)!

لێرەدا دوو پیاوەكە بە وردی گوێیان لەم وتە شیرین و فەرمانە پادشاییيە ڕاگرت.

یەكێكیان، كە زۆر زیرەك و هۆشمەند بوو، وتی:

بەسەر چاو! بە خۆشحاڵییەوە ڕازیم بەم فرۆشتنە و لەگەڵ هەزار شانازی و سوپاسیشدا.

بەڵام ئەوی تریان، كە خۆپەرست و لەخۆبایی و بە فیز و دەمار بوو، وا گومانی دەبرد كە ئەو كێڵگەیە هەرگیز نافەوتێت و، لە ئاڵوگۆڕی زەمانە و تەپاوتلی ڕۆژگار و شڵەژانی ڕووداوەكانی دنیا بێئاگا بوو، ئەم یەكەیان وتی:

نەخێر.. پادشا كێیە؟ من موڵكی خۆم نافرۆشم و، ژیان و ڕابواردنیش لە خۆم تێك نادەم!

بەڵێ، چەرخی گەردوون هەڵسووڕا و ڕۆژگاریش گۆڕانی بەسەردا هات، تا ئەو ڕادەیەی کە یەکەمیان گەیشتە پلە و پایەیەك خەڵکی خۆزگەیان پێ دەخواست و، لە ناوەندی ناز و نیعمەت و چاکەکاری و کۆشکی پادشادا بە کامەرانی و بەختەوەری دەژیا و گوزەرانی بەسەر دەبرد. کەچی ئەوی تریان دووچاری بارێکی هێندە دژوار و گرفتاری حاڵێکی ئەوەندە ناهەموار بوو کە هەموو کەسێك بەزەیی پێدا دەهاتەوە، هەرچەندەش شایانی ئەو ئاکامە بوو، چونکە ئەنجامی هەڵە و تاوانی خۆی بوو هاتبووە ڕێی. ئیتر نە شادمانیی بۆ مایەوە و نە موڵك. سەرباری هەموو ئەمانە، سزای خۆیشی وەرگرت!

ئەی نەفسی لەخۆباییم!

لە دووربینی ئەم چیرۆکەوە سەیری ڕووی ڕووناکی "ڕاستی" بکە:

مەبەست لە پادشا: پادشای ئەزەل و ئەبەدە، کە پەروەردگار و بەدیهێنەرتە..

کێڵگە و ئامێرەکانیش: ئەو شتانەن کە لە ژیانی دنیادا هەن، وەك: لەش و، ڕۆح و، دڵو پێکهێنەرەکانیان لە: چاو و، گوێ و، مێشك و، ئەندێشە. واتە هەموو هەستە دیار و نادیارەکان..

نێرراوە بەڕێزەکەش: پێغەمبەری خۆشەویستمان حەزرەتی محمدە =صلی الله علیه وسلم..

فەرمانە پادشایی‌یە پیرۆزەکەش: قورئانی پیرۆزە، کە ئەو بازرگانی‌یە گەورەیەی باسمانکرد، لەم ئایەتەدا ڕادەگەیەنێت: (**إِنَّ اللهَ اشترى مِنْ المؤمنِين أنفُسَهُم وأموالَهُم بأنَّ لهم الجنّه**)..

ئەو مەیدانە پڕ لە شڵەژان و جەنگە ڕووخێنەرەش: بارودۆخی دنیایە کە سەقامگیربوونی نی‌یە و هەردەم لە ئاڵوگۆڕ و تەپاوتلدایە و، هەر ئەمەشە کە بە جەخت کردنەوە ئەم پرسیارە ئاراستەی بیری مرۆڤ دەکات و هانی دەدات کە بڵێت:

(ئێمەی ئادەمیزاد هەرچی‌یەکمان هەیە وەك خۆی نامێنێت و لەسەر یەك بار جێگیر نابێت و لە ئەنجامیش‌دا لە دەستمان دەردەچێت. ئایا دەبێ هیچ چارەسەری‌یەك نەبێت بۆ ئەم بارە پەرێشانە؟ ئایا ناگونجێت ئەم لەناوچوون و فەنایە بکرێت بە مانەوە و نەمری)؟

لەم کاتەدا کە مرۆڤ نوقمی ئەم جۆرە بیر و ئەندێشانەیە، گوێی لە زایەڵەی دەنگی ئەم ئایەتەی قورئانی پیرۆز دەبێت کە لە هەموو سووچ و ئاسۆیەکدا دەنگ دەداتەوە!

کەواتە چارە و قازانج و دەسکەوتی گەورە و ڕاستەقینە لێرەدایە.. چارە تەنها فرۆشتنی ئەم ئەمانەتەیە بە خاوەنی ڕاستەقینەی خۆی. ئەو کەسەی پێی بفرۆشێت پێنج دەسکەوتی گەورەی دەستگیر دەبێت:

قازانجی یەکەم: ئەو سامانە فانی‌یەی کە لە ناودەچێت، بۆی دەمێنێتەوە و دەبێت بە سامانێکی هەمیشەیی. خۆ ئەگەر ئەم تەمەنە فانی‌یە پێشکەش بە خوای گەورە بکرێت و هەر لە ڕێی ئەودا بەکاربهێنرێت ئەوا دەبێت بە تەمەنێکی هەمیشەیی. تەنانەت خولەك و سەعاتە فانی‌یەکانی تەمەن، کە بە وێنەی تۆوی چێنراو بە ڕواڵەت نامێنن و لەناو دەچن، کەچی بەو نەمان و لەناوچوونە گوڵ و گوڵزار بەرهەم دەهێنن، بە هەمان جۆر ئەو تەمەنەش کە لە پێناوی خوادا بەکارهێنراوە و بەسەر براوە، لەو دنیای جیهانی نەمری‌دا دەمی بە گوڵزاری کامەرانی دەپشکوێت و، ئەو خولەك و سەعاتانەش دەبن بە دیمەنی ڕۆشن و شادمانی‌بەخش لە جیهانی بەرزەخ‌دا.

قازانجی دووهەم: پاداشتەکەیەتی کە بەهەشتە.

قازانجی سێهەم: هەر ئەندام و هەستێك نرخی یەك بۆ هەزار بەرز دەبێتەوە.

بۆ نموونە: "ژیری" کە ئەندام و ئامڕازێکی مرۆڤە، ئەگەر نەیفرۆشیت بە خوای گەورە و، بۆ نەفس و ئارەزووەکانی بەکاری بهێنیت، ئەوا دەبێت بە ئەندامێکی نەگبەت و بێ توانا و مایەی بێزاری! چونکە هەموو ئازارە خەمناکەکانی ڕابوردوو هاودەم لەگەڵ بەڵا و گیروگرفتە ترسناکەکانی داهاتوودا دەخاتە ئەستۆی مرۆڤەوە. ئەو کاتەش پلەی "ژیری" نزم دەبێتەوە و دەبێت بە ئەندامێکی زیان‌بەخش. هەر لەبەر ئەوەشە کە دەبینی مرۆڤی فاسق بۆ ئەوەی لە بێزاری‌یەکانی "ژیری"ی ڕزگاری ببێت زۆربەی جار لەدەست باری سەختی ژیان هەڵدێت و پەنا دەباتە بەر مەستی و کاری بێهوودە!

بەڵام ئەگەر "عەقڵ" بە خاوەنی ڕاستەقینەی خۆی بفرۆشرێتەوە کە خوای گەورەیە و لە پێناوی ئەودا بەکاربهێنرێت، ئەوا دەبێت بە کلیلێك بۆ کردنەوەی خەزێنەی بێسنووری میهرەبانیی خواوەند و گەنجینەی دانایی پەروەردگار. ئیتر بۆ هەر لایەك بڕوانێت و بە هەر چەشنێك بیر بکاتەوە، دانایی خواوەند لە هەموو دروستکراوێك و گشت بوونەوەر و ڕووداوێك‌دا دەبینێت و، میهرەبانیی خوای گەورەی لە هەموو بوونەوەردا بە درەوشاوەیی بەرچاو دەکەوێت.

بەم پێیە "عەقڵ" بەرز دەبێتەوە تا دەگاتە پلەی ڕابەرێکی پەروەردگاری، کە پلەیەکە خاوەنەکەی بۆ کامەرانیی هەمیشەیی ئامادە دەکات.

هەروەها بۆ نموونە: "چاو" کە یەکێکە لە هەستەکانی مرۆڤ و پەنجەرەیەکە ڕۆحی مرۆڤ لێیەوە دەڕوانێتە ئەم جیهانە، ئەگەر لە ڕێی خوادا نەخرێتە کار و پێی نەفرۆشرێتو، لە پێناوی نەفس و ئارەزوودا بەکاربهێنرێت، ئەوا بە بینینی چەند دیمەنێکی جوانی کاتی و بەسەرچوو نزم دەبێتەوە تا وەك دەلاڵێکی ئاسایی و خزمەتکارێکی لێ دێت بۆ ورووژاندنی ئارەزووەکانی نەفس. بەڵام ئەگەر فرۆشتت بە بەدیهێنەری خۆی و لە ڕەزامەندیی ئەودا بەکارت هێنا، ئەوا هەر ئەم "چاو"ە دەبێت بە خوێنەر و سەیرکەری کتێبی مەزنی گەردوونو، بینەری موعجیزاتی دروستکراوەکانی خوای گەورە لە بوونەوەردا. بەم جۆرە بەرز دەبێتەوە تا دەگاتە پلە و پایەیەکی پیرۆز و، وەك هەنگێکی لێ دێت کە لە ناو گوڵزارەکانی میهرەبانیی خواوەند لە باخچەی زەوی‌دا دەگەڕێت و، لە هەنگوینی: "پەندو، خواناسی(المعرفه) و، خۆشەویستی"ی نووری بینینی خوا و شایەتی‌دان لەسەر بوونی، هەڵدەگلۆفێت و لە ناو "دڵ"ی مرۆڤی باوەڕداردا ڕۆی دەکات!

هەروەها ئەگەر هەستی "چەشتن"ت بە خوای دانا و بەدیهێنەر نەفرۆشیت و، هەر تەنها بۆ نەفس و گەدە بەکاری بهێنیت، ئەوا پلەی ئەو هەستە نزم دەبێتەوە تا دەبێت بە دەرگاوانی کارگە و پشتیری "گەدە"! بەڵام ئەگەر فرۆشتت بە خوای گەورەی ڕۆزیدەر و بەخشندە، ئەوا ئەم هەستە پلەی هێندە بەرز دەبێتەوە تا دەبێت بە بینەرێکی کارامەی گەنجینەکانی میهرەبانیی خواوەند و، وای لێ دێت کە بە شوێن نیعمەتەکانی خواوەندی بەتوانا و دەستەڵاتدا بگەڕێت هەتا شوکرانەبژێری‌یان پێشکەش بکات.

هەموو ئەندام و هەستەکانی تری مرۆڤ بەم چەشنەن.

جا ئەی "عەقڵ"! بە وردی بیر بکەرەوە.. ئایا ئەندام و ئامێری نەگبەت و زیانبەخش لە کوێ و، کلیلی گەنجینەی بوونەوەران لە کوێ؟

ئەی "چاو"! بە جوانی بڕوانە.. دەلاڵی ئاسایی لە کوێ و، خوێنەری کتێبخانەی خواوەند لە کوێ؟

ئەی "زمان"! بە شیرینی بچێژە.. ئایا دەرگاوانی کارگە و پشتیر لە کوێ و، بینەری گەنجینەی میهرەبانیی خواوەند لە کوێ؟

خۆ ئەگەر بەم چەشنە پێوەر و تەرازووە قیاسی هەموو ئەندام و هەستەکانی تری مرۆڤ بکەیت لەسەر ئەمانەی کە باسکران، ئەوا بە ڕاستی بۆت دەردەکەوێت کە مرۆڤی باوەڕدار تایبەتکاری‌یەکی ئەوتۆ

بەدەست دەهێنێت کە شیاوی بەهەشت بێت و، مرۆڤی کافریش ئەو توخمە دەگرێتە خۆی کە لەگەڵ دۆزەخدا بگونجێت.

ئەم ئەنجامەش، کە پاداشت و سزای هەردووکیانی تێدایە، لەوەوە پەیدا دەبێت کە مرۆڤی باوەڕدار، بەهۆی ئیمان و باوەڕەکەیەوە، ئەمانەت و ڕاسپاردەی بەدیهێنەری خۆی پاراستووە و تەنها لە نێو بازنەی ڕەزامەندییەکانی ئەودا بەکاری هێناوە. بەڵام مرۆڤی کافر دەستپیسیی لەو ئەمانەتە کردووە و لە پێناوی ئارەزووی نەفسدا بەکاری هێناوە، ئەو نەفسەی کە فەرماندەر و هاندەری خراپەکارییە.

قازانجی چوارەم: مرۆڤ تابڵێیت لاوازە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا بەڵا و گیروگرفتەکانی گەلێ زۆرن.. هەروەها هەژارە، بەڵام پێویستییەکانی هەمیشە لە زیادبووندان..هەروەها بێدەستەڵاتە، کەچی ئەرکەکانی گوزەران و ژیان لەسەر شانی یەکجار قورسن و گەلێ ماندووی دەکەن..

جا ئەگەر ئەم مرۆڤە پشت بە خوای بەدەستەڵات و خاوەن توانای ڕەها نەبەستێت و کارەکانی نەداتە دەست ئەو، ئەوا ویژدانی ئازارێکی بەردەوام دەچێژێت، داخ و حەسرەتو ماندووبوونی بێئەنجامیشی یان ئەوەیە دەیخنکێنن و لەناوی دەبەن، یان دەیخەنە ڕیزی مەستانو تاوانبارانەوە.

قازانجی پێنجەم: ئەوانەی لە بواری خواناسیدا پسپۆڕن و ئەهلی شهوود و کەشف و تامچەشتوانی ڕاستین، بە گشتی و یەکدەنگی ڕایدەگەیەنن کە ئەو پەرستش و ژیکر و تەسبیحاتانەی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ بۆ ڕەزامەندیی خوا بەجێیان هێناون، هەموویان لە بەهەشتدا دەبن بە میوەی شیرین و بەتام و، لە کاتێکدا پێشکەشی دەکرێن کە زۆر پێویستی پێیانە.

خۆ ئەگەر پشت لەم بازرگانییە پڕ پیت و بەرەکەتە هەڵبکەیت و لە کیسی خۆتی بدەیت، ئەوا هەروەك لەم قازانج و دەستکەوتە زۆرانە بێبەش دەبیت، پێنج دانە زیانیش دەکەیت:

زیانی یەکەم: هەرچییەکت هەیە لە سامان و منداڵ و نەفس و ژیان و لاوی، کە حەزت لێیانە و خۆشت دەوێن، هەموویان لەناودەچن و نامێنن. بەڵام ئازار و گوناهەکانیان هەر دەمێننەوە و باری سەرشانت قورس دەکەن.

زیانی دووهەم: ئەوەی دەستپیسی لە ئەمانەت بکات، چار نییە دەبێت سزای خۆی وەربگرێت. خۆ تۆش ستەمێکی یەکجار گەورەت لە خۆت کردووە کاتێك کە بەنرخترینی ئەندامەکانت لە پووچترین کرداردا بەکار هێناوە.

زیانی سێهەم: ستەم و دەستدرێژیت بۆ سەر دانایی(الحکمە)ی خواوەند کردووە، بەوەی کە گشت ئامێر و ئەندام و کۆئەندامە جوان و بەنرخەکانی مرۆڤت گەیاندە ئاست و پایەی ئەندامەکانی ئاژەڵ، بەڵکو لە هی ئاژەڵیش نزمتر.

زیانی چوارەم: هەمیشە لە ناشکوری و شیوەن و خەفەتدا دەبیت لە دەست ئازارەکانی جودایی و لێکبڕان و، لەتاو ئەو ئەرکانەی ژیان کە خۆت بە دەستی خۆت باری ژیانت پێ قورس کردوون. لە کاتێکدا کە تۆ لە "هەژاری" و "بێدەستەڵاتی"دا دەتلێیتەوە.

زیانی پێنجەم: خەڵاتە جوانەکانی خوای میهرەبان، چەشنی: (عەقڵ و چاو و دڵ و زمان و ئەوانی تر) بۆ ئەوە پێشکەش بە تۆ کراون کە بە وێنەی کلیلێك بەکاریان بهێنیت و، بۆ کردنەوەی دەرگاکانی کامەرانیی هەمیشەیی ئامادەت بکەن. بەڵام بەم هەڵسوکەوت و ڕەفتارانەی تۆ دەچنە قاڵبێکی پڕ لە ئازارەوە بە جۆرێك کە دەرگاکانی دۆزەخت بۆ بخەنە سەرپشت.

ئێستاش با سەیرێکی ئەم فرۆشتن و بازرگانییە بکەین. با بزانین ئایا لە ڕاستیدا ئەوەندە قورسی و ماندووبوونی تێدایە کە زۆر کەس لێی ڕادەکەن و نزیکی نابنەوە..

نەخێر، هیچ قورسییەکی تێدا نییە.. بازنەی "حەڵاڵ" ئەوەندە بەرین و فراوانە کە بۆ حەسانەوە و بەختەوەری و کامەرانیی مرۆڤ سەروزیادە و، هیچ پێویستییەك بۆ مرۆڤ ناهێڵێتەوە کە خۆی بخاتە ناو بازنەی "حەرام" و گوناهکارییەوە.

فەرزەکانی خوای گەورەش سووك و کەمن.. بوون بە سەرباز و بەندەی خوای گەورەش، شتێکی ئەوەندە بەتام و پلە و پایەیەکی ئەوەندە بەرز و بەڕێزە کە لە باسکردن نایەت.

کەواتە پێویستە = ئەی نەفسەکەم! - تۆش ببیت بەو سەربازە و، بە ناوی خواوە دەست بە کارەکانت بکەیت و، لە پێناوی خوادا ببەخشیت و وەربگریت و، هەموو ئارامی و جموجووڵێکیشت تەنها لە بازنەی ڕەزامەندییەکانی خوای گەورەدا بێت. خۆ ئەگەر هەر کەم وکووڕییەکیش هەبوو ئەوا دەرگای تۆبە و داوای لێخۆشبوون(إستغفار) هەمیشە والا و کراوەیە. دەسا تۆیش لێی بپاڕێرەوە و بڵێ:

دەسا خوایە گیان!

لە هەڵەکانمان خۆش ببە..

لە ڕیزی بەندەکانی خۆت وەرمان بگرە..

یارمەتیمان بدە کە هەمیشە دەستپاك بین لە بەرامبەر ئەو ئەمانەتەی پێت سپاردووین، تا ڕۆژی بەیەكگەیشتنەوە.

ئامین.

وتەی حەوتەم

کلیلی مەتەڵی ئەم بوونەوەرانە:

(ىٔمْنتُ باِللهِ وباليْومِ الآخِر)

ئەگەر حەز دەکەیت تێبگەیت لەوەی کە (باوەڕبوون بە خوا و ڕۆژیی دوایی) هەموو مەتەڵە گرنگەکانی بوونەوەر شی دەکەنەوە و، گشت دەرگاکانی کامەرانی بۆ "ڕۆح"ی مرۆڤ دەخەنە سەرپشت و، هەموو گیروگرفتێکیش بەوپەڕی ئاسانی حەل دەکەن و لای دەبەن..

هەروەها ئەگەر حەز دەکەیت تێبگەیت لەوەی کە: "پشتبەستن" بە خواوەندی بەدیهێنەر و پەنابردن بۆ ئەو خواوەندە لە ڕێگای سەبر و ئارامگرتنەوە و، نزا و پاڕانەوەش لە دەرگای ڕۆزیدەردا بەهۆی شوکر و ستایشەوە، دوو چارەسەریی پڕ سوود و شیفابەخشن بۆ دەرد و زامەکانی مرۆڤ..

هەروەها ئەگەر حەزدەکەیت تێبگەیت لەوەی کە گوێڕاگرتن بۆ قورئانی پیرۆز و گوێڕایەڵی بۆ فەرمانەکانی و بەجێهێنانی فەرزەکان و خۆپاراستن لە گوناهی گەورە، بەنرخترین توێشووی ڕێی ئاخیرەت و ڕووناکیی ناو گۆڕ و ئاسانترین و بەهادارترینی بلیتی سەفەرن لە گەشتی هەتاهەتاییدا..

بەڵێ، ئەگەر حەزت لە تێگەیشتنی هەموو ئەم شتانە هەیە، ئەوا گوێ لەم کورتە چیرۆکە ڕابگرە:

ڕۆژێکیان سەربازێك لە گۆڕەپانی جەنگ و تاقیکردنەوەدا و لەو دەمەدا کە یەکێ سوودی دەست دەکەوت و یەکێك زیان، کەوتە ناو گیروگرفتێکی گەورە و سەرسووڕهێنەرەوە، چونکە لە هەردوو لای ڕاست و چەپیەوە پێکرا و دوو زامی قوڵیان تێدا دروست بوو. هەر لەم کاتەشدا شێرێك لە پشتیەوە لە کەمیندا بوو وەخت بوو هێرش بباتە سەری و تێکیبشکێنێت! لە پێشیشیەوە چەندین سێدارەی لە بەردەمدا بوو کە دوای ئەوەی هەموو خۆشەویستەکانی پێدا هەڵواسرابوون ئەمیش چاوەڕوانی هەمان چارەنووسی دەکرد.. سەرەڕای ئەم بارە سامناك و دڵتەزێنانەش، گەشتێکی نەفیکردن و دوورخستنەوەی دوور و درێژ و پڕ لە گیروگرفت و دەردیسەریی لە ڕێگادا بوو..

لەم کاتەدا کە ئەم بێچارەیە لە بیرکردنەوەی ئەم هەموو خەم و پەژارە و نائومێدیيانەدا دەتلایەوە. لە ناکاودا پیاوێکی نوورانیی خێرەومەندی وەك حەزرەتیخدر(خچر)ی = سڵاوی خوای لێ بێت = لە لای ڕاستی خۆیەوە بەدیکرد. ئەم پیاوە نوورانییە پێیوت:

(دڵتەنگ و نائومێد مەبە، وا من دوو تەلیسمت فێر دەکەم، ئەگەر بە باشی بەکاریان بهێنیت ئەوا ئەو شێرەی کە ئێستا لە کەمیندایە، بۆت دەبێت بە ئەسپێکی ئامادەکراو کە بۆ هەر لایەك بتەوێت دەتبات. ئەو سێدارانەش سەبارەت بە تۆ دەبن بە جۆلانەی کەیف و شادی. سەرەڕای ئەمانەش دوو دەرمانت دەدەمێ، کە ئەگەر بە ڕێكوپێکی بەکاریان بهێنیت، برینەکانت چاك دەبنەوە و دەبن بە دوو گوڵی دڵڕفێنی ئەوتۆ کە خۆشترین بۆنیان لـێ بڵاو ببێتەوە. هەروەها بلیتێکی سەفەریشت دەدەمێ کە بتوانیت بەهۆیەوە وەك مەل بفڕیت و ڕێی ساڵێکی ڕەبەقی لە ماوەی یەك ڕۆژدا پێ ببڕیت!

خۆ ئەگەر باوەڕیشم پێ ناکەیت، ئەوا هیچ نەبێت جارێك وتەکانم تاقی بکەرەوە، تاکو لە ڕاستیی ئەم قسانەم دڵنیا ببیت).

بەڵێ، ئەم سەربازە دەستی کرد بە تاقیکردنەوە. هەتا لە ئەنجامدا بۆی ڕوون بووەوە کە وتەکانی ئەم پیاوە نوورانی‌یە هێندە ڕاستن کە هیچ گومانێکیان تێدا نی‌یە. (هەروەها منی "سەعید"ی بێچارەش تاقیم کردنەوە و هیچ گومانێکم تیایان‌دا نەما و بە ڕوونی ڕاستیی ئەم وتانەم بۆ دەرکەوت).

بەڵام لە ناکاودا پیاوێکی فێڵبازی شەیتان‌ئاسا لە لای چەپیەوە پەیدا بوو کە خۆی ڕازاندبووەوە و چەندین هۆکاری ڕابواردن و کەرەسەی مەستکەری لەگەڵ خۆی‌دا هەڵگرتبوو. ئەم پیاوە بەرامبەری ڕاوەستا و پێی‌وت:

برادەر! وەرە با ڕابوێرین و بە خۆشی کات بەسەر بەرین.. با پێکەوە سەیری وێنەی ئەو کیژۆڵە جوانکیلانە بکەین و، گوێ لـە ئاوازی ئەوگۆرانی‌یە هەسـتبزوێنەرانە ڕابگرین و.. ئەم خۆراکە خۆشانە هەن با لە دەستیان نەدەین!

پاشان پێی‌وت:

ئەو ورتە ورتە چی‌یە وا لەبەر خۆتەوە دەیڵێیت و دەمت پێی دەجووڵێت؟

ئەوە تەلیسمە!

وازی لـێ‌بهێنە.. خۆشی و زەوق و شادیمان بەم چەشنە شتانەی کە لێیان تێ‌ناگەین لـێ تاڵ مەکە.. ئەی ئەوە چی‌یە بە دەستتەوە؟

ئەوە دەرمانە!

فرێیدە.. هیچ ترسێکت نەبێ. ئەوەتا تەندروستیت تابڵێی باشە. ئێمە وا ئێستا لە خۆشی و گاڵتە و گەپداین، کەی کاتی ئەوانەیە؟! ئەی پێم ناڵێیت ئەو بلیتە پێنج نیشانەیی‌یە چییە بە دەستتەوە؟

ئەوە فەرمانی کارگێڕی و بلیتی سەفەرە!

بیدڕێنە.. لەم وەرزی بەهارە جوانەدا پێویستیمان بە سەفەر نییە!

بەم جۆرە، هێندەی نەمابوو ئەو فێڵبازە، بە فڕوفێڵەکانی، سەربازەکە لە خشتە ببات و لە ڕێ دەری بکات، بە ڕادەیەکی ئەوتۆ کە نزیك بوو هەندێك لە قسەکانی بسەلمێنێت.. (بەڵێ ڕاستە مرۆڤ لە خشتە دەبرێ و، من خۆیشم بەهۆی یەکێکی وەك ئەم فێڵبازەوە لە خشتە برام)!

لە ناکاودا دەنگێکی بڵندی وەك نەعرەتەی هەور لە لای ڕاستیەوە بێداری کردەوە و پێیوت:

ئاگاداربە! نەخەڵەتێی.. بەو فێڵبازە بڵێ:

ئەگەر دەتوانیت ئەو شێرەی پشتەوەم بۆ بکوژیت..

ئەگەر دەتوانیت ئەو سێدارانە لەسەر ڕێگام هەڵبگریت..

ئەگەر دەتوانیت هەردوو زامە قوڵەکانم چاك بکەیتەوە و ساڕێژیان بکەیت..

* * *

ئەی نەفسەکەم!

لە ڕۆژانی "لاوی"تدا زۆر جار پێدەکەنییت، کەچی وا ئێستا لە گریاندایت بۆ ئەو ڕۆژگارانەی ڕابوردووت کە وا لە دەستت دەرچوون.. دەسا خێراکە هەر ئێستا لەو بێئاگاییەت بێدار ببەرەوە و، بزانە کە:

ئەو سەربازە بێچارەیە: تۆ و هەموو مرۆڤێکی ترە!

ئەو شێرەش: ئەجەل و تەواوبوونی ماوەی ژیانتە..

ئەو سێدارانەش: بریتین لەو لێکبڕان و لەناوچوون و جوداییانەی کە هەموو شتێك دەگرنەوە. ئایا نابینیت شەو و ڕۆژ خۆشەویستانمان کۆچ دەکەن و یەك لە دوای یەك بەجێمان دەهێڵن؟

ئەو دوو زامەش: یەکێکیان بێدەستەڵاتی(العجز)ی لە سنووربەدەری مرۆڤە و، ئەوی تریشیان هەژاری(الفقر)یە بێ ئەندازە و ئازاربەخشەکەیەتی کە لە ناخیدا جێگیر بووە و ڕەگ و ڕیشەی داکوتاوە..

ئەو گەشتە دوورەش، بریتی‌یە لەم گەشتی تاقیکردنەوە دوور و درێژەی مرۆڤ کە لە جیهانی "ڕۆح"ەوە دەست پێدەکات و، ئنجا دەچێتە ڕەحمی دایکەوە و، پاشان بەرەو منالی دەڕوات و، لەوێوە بەرەو پیری و، ئنجا لە ژیانی دنیاوە بەرەو ئاخیرەت و، پاشان حەشر و تێپەڕبوون بەسەر پردی سیراتدا..

ئەو دوو تەلیسمەش بریتین لە ئیمانبوون بە "خوا" و "ڕۆژی دوایی". بەڵێ، هەر ئەم ئیمانەیە کە دەتوانێت مردن بکات بە ئەسپێك بەڵکو بە بوراقێکی ئەوتۆ مرۆڤ لە بەندیخانەی ئێش و ئازاری دنیا دەرباز بکات و بەرەو گوڵزارەکانی بەهەشتی بەرین و خزمەتی خواوەندی گەورە و میهرەبان و شکۆمەندی ببات. هەر لەبەر ئەمەش بووە کە مرۆڤە کامڵ و تێگەیشتووەکان مردنیان خۆش ویستووە و بە لێوی گەش و خەندانەوە پێشوازییان لێ کردووە! چونکە حەقیقەت و ناوەرۆکی مردنیان زانیوە و بە چاو دیویانە، بۆیە لێی نەترساون، بەڵکو خۆشیان ویستووە و بە پەرۆشەوە چاوەڕوانییان کردووە و بێ هیچ ترس و بیمێك خۆیان هەڵداوەتە ناو باوەشیەوە.

پاشان هاتن و ڕۆشتن و تێپەڕبوونی "کات" بەسەر هەموو شتێکدا و گرفتاربوونی ئەو شتانە بە مردن و جودایی و نەمان.. ئەم تەلیسمە ئیمانی‌یە دەیانگۆڕێت بە وێنەیەکی پرشنگداری ئەوتۆ کە هانی مرۆڤ بۆ بینینی تازەیی هەموو شتێك بدات لە دەمی نوێبوونەوەیدا، تەنانەت دەبێت بەهۆی سەرنجدانی مرۆڤ لە جۆرە جیاجیاکانی موعجیزاتی داهێنانی بەدیهێنەری شکۆمەند و ڕەنگە جیاوازەکانی کاری دەراسای توانستو درەوشانەوەی میهر و بەزەیی ئەو خواوەندە میهرەبانە. ئەمەش وەك تیشکدانەوەی حەوت ڕەنگەکانی شەبەنگی خۆر وایە لەناو ئاوێنەدا و چەشنی جموجووڵی دیمەنی وێنە سینەمایی‌یەکان وایە کە پتر جوانی و دڵڕفێنی بە خۆر و بەو دیمەنانە دەبەخشن..

ئەو دوو چارەسەری‌یەش، یەکەمیان: ئارامگرتن و پشت بەستنە بە توانست و دانستی خوای گەورەی بەدیهێنەر و پەروەردگارمان.

جا ئایا وایە؟

بەڵێ وایە.. چونکە ئەو کەسەی بەهۆی ناسنامە(هویە)ی "بێدەستەڵاتی"یەوە پاڵی بە دەستەڵاتی ئەو خواوەندەوە داوە کە فەرمانی: (**کُن‌فیکون**)ی بە دەستە، لە چی دەترسێ و سڵ لە چی دەکاتەوە؟ دیارە ئەو

کەسە خۆی ڕادەگرێت و گوێ بە هیچ گیروگرفت و کارەساتێك نادات. چونکە هەڵگری ئەو ناسنامەیە لە سامناکترین کات و لەبەردەم گرنگترین گیروگرفتدا پشت بە پەروەردگاری میهرەبانی خۆی دەبەستێت و، بەمەش تینوێتیی دڵی خۆی دەشکێنێت و، هەر کە دەڵێت: (**إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**) (البقرە:156) ئەوا بە جارێ ئاسوودەیی هەموو گۆشە و کەنارێکی دڵی دەگرێتەوە.

کەواتە مرۆڤی خواناس هەمیشە لەو "بێدەستەڵاتی" و ترسانەی لە خوای خۆی، چێژ وەردەگرێت و هەست بە تام و لەزەت و خۆشی دەکات.

بەڵێ زۆر ڕاستە! مرۆڤ لە دەمی ترس و بیمدا هەست بە خۆشی و لەزەت دەکات. چونکە ئەگەر بتوانین پرسیار لە منداڵێکی ساوا بکەین و وا دابنێین عەقڵ و توانای وەڵامدانەوەی هەیە و پێی بڵێین:

خۆشترین و بەلەزەتترین کات لە ژیانتدا کامەیە؟

لە وەڵامدا دەڵێت:

بێگومان ئەو کاتەیە کە بە ترس و بێدەستەڵاتی و ئومێدەوە خۆم دەهاومە ناو باوەشی پڕ لە سۆزی میهرەبانیی دایکمەوە و، دان بە بێدەستەڵاتیی خۆمدا دەنێم!

خۆ ئەگەر سەرجەمی سۆز و بەزەیی و میهرەبانیی دایکان کۆبکرێنەوە، ئنجا دەتوانین بڵێین: بە کۆی هەموویان ورشەیەکی درەوشانەوەکانی میهرەبانیی خواوەندی پەروەردگار پێكدەهێنن!

هەر لەم ڕوانگەیەوە مرۆڤانی ئیمان کامڵ دەستیان لە دەستەڵات و توانا(الحول والقوە)ی خۆیان داشۆردووە و هەستیان بە دەستەوسانی و کۆڵەواریی خۆیان کردووە و تامی ترسانیان لە خوای خۆیان چەشتووە، ئیتر هانایان بۆ بردووە و خۆیان پێ پاراستووە و، ئەم بێدەستەڵاتی و ترسەیان کردووە بە تکاکار لە دەرگانەی سۆز و بەزەیی خواوەندی میهرەباندا.

چارەسەریی دووهەمیشیان: بریتییە لە نزا و پاڕانەوە و، شوکرانەبژێری و، قەناعەت و، پشتبەستن بە سۆز و میهرەبانیی ڕۆزیدەریی خاوەن بەزەیی و سۆز و میهرەبان.

ئایا وایە؟

بەڵێ وایە.. چونکە مادەم مرۆڤ میوانی ئەو خوایە بێت کە گۆی زەوی بۆکردووە بە سفرەیەکی پڕ لە نیعمەت و، بەهاریشی وەك چەپکە گوڵێکی ڕازاوە و ڕەنگین لەسەر ئەو سفرەیە بۆ داناوە کە بە هەر چوار

لای‌دا گوڵپرژێنی نیعمەتەکانی کردووە، ئەو کەسەی میوانی خواوەندێکی ئاوا بەخشندە و سەخاوەتمەند بێت، چۆن "هەژاری" و "بێ‌دەستەڵاتی"ی بەلاوە گران و ئازاربەخش دەبێت؟ بەڵکو دەزانێت کە ئەم دووانە =هەژاری و بێ‌دەستەڵاتی = وەك ئیشتیهای خواردن وان کە زیاتر هەستی مرۆڤ دەبزوێنن تاکو چاوەڕوانی نیعمەتی زیاتر بکات! بە ڕادەیەکی ئەوتۆ کە هانی مرۆڤی باوەڕدار دەدەن هەمیشە لە هەوڵی زیادکردنی ئەو "هەژاری"یەدا بێت، وەك ئەو کەسەی پتر ئیشتیهای خۆی دەجووڵێنێت تاکو نیعمەتی زیاتر بچێژێت!

هەر لەم ڕوانگەیشەوەیە کە مرۆڤە کامڵەکانی ئەهلی ئیمان بە شانازی‌یەوە باسی هەژاریی خۆیان لە بەردەم خواوەنددا دەگێڕنەوە و لێی دەدوێن. بە باشی ئاگاداری ئەم خاڵە بە و، بە پێچەوانەوە لێی تێ نەگەیت! چونکە مەبەستمان هەستکردنە بە "هەژاری" و پیشاندانیەتی لە بەردەم خواوەندی گەورەدا و پاڕانەوەی هەمیشەیی و بێ وچانە تەنها لە دەرگانەی ئەودا. دەنا هەرگیز مەبەست ئەوە نی‌یە کە مرۆڤ هەژاریی خۆی لە بەردەم خەڵکی‌دا دەربخات و لێیان بپاڕێتەوە!

ئەو بلیت و ئەمرە ئیداری‌یەش: نوێژ و، فەرزەکان و، خۆپاراستنە لە گوناهە گەورەکان.

جا ئایا وایە؟(پرسیار لە خۆی دەکات).

بەڵێ وایە.. چونکە هەموو پسپۆڕانی ئەم بوارە و ئەهلی موشاهەدە و بینین (لە ئەولیاو صددیق و زانایان) هەروەها ئەهلی زەوق و کەشف (لە ئەولیا و پیاوچاکان) هەموویان یەکدەنگن لەسەر ئەوەی کە:

ڕووناکی و توێشووی ئەو گەشتە دوورە تەنها لەوەدایە مرۆڤ گوێڕایەڵی فەرمانەکانی قورئانی پیرۆز بێت و دوورەپەرێزی لەو شتانە بکات کە قورئانی پیرۆز داوای کردووە توخنیان نەکەوین. دەنا نە زانست و، نە فەلسەفە و، نە حیکمەت و، نە کارامەیی و لێهاتوویی، هیچ کامیان لەم گەشتە دوور و درێژەدا هیچ بایەخێکیان نی‌یە، بەڵکو تێکڕا تا چەند هەنگاوێك بڕ دەکەن و پاشان لەکار دەکەون و، هەتا دەرگای "گۆڕ" دێن و ڕووناکی بە مرۆڤ دەبەخشن و ئیتر لەوێ دەکوژێنەوە!

مادەم وایە ئەی نەفسی تەمبەڵم!

ئەوا باش بزانە کە گومان لەوەدا نی‌یە بەجێهێنانی پێنج فەرزەی نوێژ و خۆپاراستن لە حەوت گوناهە گەورەکان، تابڵێی کەم و ئاسان و ئیسراحەتبەخشن لە چاو پێویستیی مرۆڤدا پێیان و لە چاو سوود و بەروبووم و ئاکامەکانیشیان.

جا ئەگەر ژیریت نەشێوابێت و سەریشت لێ تێکنەچووبێت، ئەوا زۆر بە باشی لەمە تێدەگەیت و حاڵی دەبیت.

کەواتە، ئەو کەسانەی کە بۆ فیسق و گوناهـ و خراپەکاری و بۆ لای شەیتانی پیسی فێڵباز بانگت دەکەن، پێیان بڵێ:

ئەگەر دەتوانن مردن لەناوبەرن و بیکوژن.. یان ئەگەر شتێکتان لە لایە کە بتوانن بەهۆیەوە لەناوچوون و فەوتان لە جیهاندا هەڵبگرن.. ئەگەر دەرمانێکتان لە لا دەست دەکەوێت کە بتوانن "بێدەستەڵاتی" و "هەژاری"ی مرۆڤی پێ لەناو بەرن و، دەرگاکانی گۆڕستانیشی = بۆ هەتا هەتایی = پێ دابخەن..

گەر ئەم شتانەتان لەلا هەیە، فەرموون دەریان بخەن و پیشانمانی بدەن. دەنا بێدەنگ بن و دەمتان دابخەن! چونکە ئەوەتا سەرجەمی بوونەوەران لەم مزگەوتە مەزنەی گەردووندا ئایەتەکانی قورئانی پیرۆز دەخوێننەوە.. دەبا ئێمەش گوێیان لێ ڕابگرین و، دڵمان بە نووری ئەو قورئانە پیرۆزە ڕووناک بکەینەوە و، زمانیشمان بە یاد و خوێندنەوەی ئایەتەکانی پاراو بکەین.

بەڵێ، فەرمایشت هەر فەرمایشتی ئەو قورئانەیە. چونکە لە لایەن "حەق"ەوە هاتووە و، "حەق" گۆیە و، "حەق" دەردەخات و، بەڵگەکانی "نووری حیکمەت" بڵاو دەکاتەوە.

اللهم نوِّرقلوبَنا بنورِ الإيمانِ والقرآن. اللهم أغنِنا بالافتقارِ إليك، ولا تُفقِرنا بالاستغناءِ عنك. تبرأنا إليك من حولنا وقوتنا والتجأنا إلى حولك وقوّتك، فاجعلنا من المتوكلين عليك، ولا تكِلنا الى أنفسنا. واحفظنا بحفظك. وارحمنا وارحم المؤمنين والمؤمنات. وصل وسلم على سيدنا محمد عبدِك ونبيك وصفيك وخليلك وجمالِ ملكك ومليكِ صنعك وعينِ عنايتك وشمسِ هدايتك ولسانِ حجتك ومثالِ رحمتك ونورِ خلقك وشرفِ موجوداتك وسراجِ وحدتك في كثرة مخلوقاتك وكاشفِ طلسمِ كائناتك ودلاّلِ سلطنةِ ربوبيتك ومُبلِّغِ مرضياتِك ومُعرِّفِ كنوزِ أسمائك ومعلم عبادك وترجمان آياتك ومرآة جمال ربوبيتك ومدار شهودك وإشهادك وحبيبك ورسولك الذي أرسلتَهُ رحمةً للعالمين، وعلى آله وصحبه أجمعين وعلى إخوانه من النبيين والمرسلين وعلى ملائكتك المقربين، وعلى عبادك الصالحين. آمين.

وتەی هەشتەم

بسم الله الرحمن الرحيم

(ٱللهُ لا إِلهَ إلاّ هُوَ الحَيُّ القَيُّومُ) (البقره:255).

(إِنَّ الدّينَ عِندَ اللهِ الإسلامُ) (ئ‌ل‌عمران:19).

ئەگەر دەتەوێت تێبگەیت لەوەی کە دنیا چی‌یە و، "ڕۆح"ی ئادەمیزاد لە دنیادا چ ڕۆڵێکی هەیە و، نرخی ئاین بۆ مرۆڤ چی‌یە و، ئەگەر ئایینی حەق(ئیسلام) نەبوایە چۆن دنیا دەبووە بەندیخانەیەکی سامناك و، بزانیت کە چۆن مرۆڤی خوانەناس بەدبەخترین زیندەوەرە.. هەروەها ئەگەر دەتەوێ تێبگەیت لەوەی کە ئەو شتەی نهێنی و گرێ کوێرەی سەرسووڕهێنەری جیهان دەکاتەوە و "ڕۆح"ی مرۆڤیش لە شەوەزەنگی تاریکی ڕزگار دەکات، تەنها: "یا الله" و "لا إله إلا الله"یە..

بەڵێ، ئەگەر حەز دەکەیت ئەمانە بزانیت و لێیان تێبگەیت، ئەوا سەیری ئەم کورتە چیرۆکە بکە و بە وردی بیری لێ بکەرەوە:

لە دێر زەماندا، دوو برا پێکەوە ڕۆشتن بۆ گەشتێکی دوور و درێژ.. ئەم دوانە ڕێیان گرتەبەر تاکو گەیشتنە دووڕیانێك، لەوێدا پیاوێکی جیددی و بە ویقاریان بینی. ئەمانیش لێیان پرسی:

= ئایا ئەم دوو ڕێگایە کامیان باشترە؟

ئەویش وتی:

= ڕێگای دەستە ڕاست، پەیڕەویکردنی ناچاریی یاسا و ڕێسای تێدایە، بەڵام ئەو پەیڕەویکردنە ئاسایش و کامەرانیی بۆ ئەوانە تێدایە کە دەیگرنەبەر. ڕێگای دەستە چەپیش بێ یاسایی و بەرەڵایی و سەربەستیی تێدایە، بەڵام لە دووتوێی ئەو سەربەستی‌یە ڕواڵەتی‌یەدا ڕێڕەوانی ئەو ڕێیە دووچاری فەوتان و بەدبەختی دەبن.. ئێستاش خۆتان لە هەڵبژاردنی هەرکام لەو دوو ڕێگایەدا سەرپشك و سەربەستن.

پاش بیستنی ئەم وتە جوانانە، ڕەوشت باشەکەیان، کە پڕ بە دڵ حەزی لە پەیڕەویکردنی یاسا و ڕێسا و ڕێكوپێکی بوو، ڕێگای ڕاستی گرتەبەر و، وتی: "توکلتُ علی الله" و، کەوتەڕێ.. بەڵام بێچارە

بەدڕەوشتەکەیان، ڕێگای چەپی بە باشتر زانی، لەبەر ئارەزووی بەرەڵایی و سەربەستی کە لەو ڕێگایەدا هەبوو..

دەبا ئێمەش بە ئەندێشە و خەیاڵ شوێنپێی ئەم پیاوەیان هەڵبگرین کە ڕێگایەکی بە ڕواڵەت سووك و ئاسانی گرتەبەر، ئەو ڕێگایەی کە لە ڕاستیدا تابڵێی زەحمەت و دەردیسەری و ماندووبوونی لە دووتوێدایە، تاکو بزانین چیی بەسەر دێت.

ئەم پیاوە، پاش ئەوەی شیو و دۆڵە قووڵ و بەرزاییيە سەختەکانی ڕێگای بڕی، گەیشتە دەشت و بیابانێکی سامناك. لە ناکاودا دەنگێکی ترسناکی بیست، کە ئاوڕێکی لێ دایەوە شێرێکی دڕی گەورەی بینی کە لەناو دارستانێکی چڕەوە بەرەو ڕووی دەهات! یەکسەر بە ترس و لەرزەوە لەبەری هەڵهات، تا گەیشتە لێواری بیرێکی وشك کە بە ئەندازەی شەست گەز قووڵ بوو. لە ناچاریدا خۆی هاویشتە ناو بیرەکەوە بۆ ئەوەی لە دەست ئەو شێرە ڕزگاری ببێت. لە کاتی بازدان و پێش ئەوەی بگاتە بنکی بیرەکە دەستی لە درەختێك گیربوو کە بە دوو لق ڕەگەوە لە دیواری بیرەکەدا ڕوابوو، یەکسەر خۆی پێوە ڕاگیر کرد. هەر هێندەی کە بە درەختەکەوە گیرسایەوە و دەوروبەری خۆی بە باشی بینی، سەیری کرد دوو مشك، یەکێکیان ڕەش و ئەوی تریان سپی، بەردەوام بە دانە تیژەکانیان و لەسەرخۆ خەریکی قرتاندنی ئەو دوو ڕەگەی درەختەکە بوون!

پاشان سەیرێکی سەرەوەی کرد، بینیی وا شێرەکە وەك پاسەوان لە دەمی بیرەکەدا ڕاوەستاوە.. کە سەیری خوارەوەشی کرد هەژدیهایەکی گەورەی لە بنکی بیرەکەدا چاوپێکەوت کە لە نزیکەی سی گەز دووریيەوە سەری هەڵبڕیبوو دەیویست لێی نزیك ببێتەوە و، دەمیشی بە فراوانیی بیرەکە کردبووەوە و چاوەڕوانی ئەو ساتەی دەکرد کە ئەم بەربببێتەوە بەرەو خوارەوە و ئەویش قووتی بدات!

سەرەڕای ئەمانە، چەندین مێرووی گەزندە و ژەهراویی جۆراوجۆریش وەك بازنەی دەست دەوریان لێدا.

پاشان سەیری لای سەرەوەی درەختەکەی کرد، بینیی ئەم درەختە لە ڕواڵەتدا درەختی هەنجیرە، کەچی بە شێوەیەکی دەراسا گەلێ جۆری جیاجیای میوەی وەك گوێز و هەنار و شتی تری لەو جۆرەی گرتووە!

ئەم پیاوەش، بەهۆی تێنەگەیشتن و نەفامیی خۆی، نەیدەزانی کە ئەم شتانەی دەیانبینێت ئاسایی نین و، هەرگیز ناگونجێ بە ڕێکەوت و بێمەبەست هاتبنە کایەوە و، لەوە تێنەدەگەیشت کە ئەم کاروبارە سەیرانە هۆکارێکیان هەیە و دەبێ لە پشتی ئەم شتانەوە یەکێك ببێت بەڕێوەیان ببات و ڕێکیان بخات..

لەبەر ئەوە، هیچ بەلامانەوە سەیر نییە کە "دڵ"ی ئەم مرۆڤە بنالێنێت و "ڕۆح"ی هاوار بکات و "ژیری"شی لە بەرامبەر ئەم بارە ناهەموار و ئازاربەخش و سەرسووڕهێنەرانەی گرفتاریان بووە دەستەوسان بمێنێت.

لەگەڵ ئەمانەشدا، دەروونی بەدخوازی ئەم کابرایە، وەك بڵێی هیچ شتێك ڕووی نەدابێت و هیچ گیروگرفتێکیش تووشی "دڵ" و "گیان" و "ژیری"ی ئەو نەبووبێت، هەموو ئەوانەی فەرامۆش کرد و پەلاماری میوەی درەختەکەی دا و بە بێ سێودوو کردن دەستی دایە خواردنی ئەو بەروبوومانە، هەرچەندەش هەندێکیان ژەهراوی و کوشندە بوون. ئەمەش تەنها لەبەر ئەوەی کە گوێی خۆی لەتاو هاوار و ناڵەی "دڵ"ی بئاخنێت و، دەنگی داد و فریادی دڵ و گیان و ژیریی نەبیستێت!

بەم جۆرە، ئەم مرۆڤە بەدبەختە بە پێی حەدیثی قودسیی: "أنا عند ظن عبدي بي" ڕەفتاری لەگەڵ کرا! واتە: بەندەی خۆم چۆنم لێ تێ بگات، بەو جۆرە مامەڵەی لەگەڵ دەکەم.. بەڵێ، ئەو مرۆڤە بەدبەخت و کەم فامە، وەك چۆن پێویست بوو، هەر بەو جۆرە ڕەفتاری لەگەڵ کرا و هەر بەو جۆرەش مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، لە تۆڵەی ئەوەی کە هەموو شتێکی بە ئاسایی و بێ ئامانج و بێ مەبەست دەزانی، کە ئەوەش ئەنجامی بێئاگایی و بەدگومانیی خۆی بوو.

بەم چەشنە، کەوتە ناو ئاگری سزا و ئازارەوە، نە ئەوە بوو بمرێت و لەو ئازار و سزایە ڕزگاری ببێت، نە دەیشیتوانی ژیانی بە شادمانی بەسەر بەرێت!

وا ئێمەش لە لایەنی خۆمانەوە ئەو نەگبەتە بەجێ دەهێڵین، با لە سزا و ئازاری خۆیدا بتلێتەوە و، بە ڕێگای خۆماندا دەگەڕێینەوە تاکو بزانین براکەی چیی بەسەر هات؟

ئەم پیاوە پیرۆز و هۆشمەندە بێ وچان ڕێی دەبڕی، بێ ئەوەی وەك براکەی تووشی ئەشکەنجە و ئازار ببێت. ئەمیان لەبەر ڕەوشت جوانیی خۆی، تەنها بیری لە شتی جوان دەکردەوە و خەیاڵ و ئەندێشەی تەنها بۆ لای شتی جوان دەڕۆیشت. لەبەر ئەوە، هەمیشە شادمان و دڵخۆش بوو. ئنجا وەك براکەشی تەگەرە و ناخۆشیی ئەوتۆی نەدەهاتە ڕێ، چونکە لە یاسا و ڕێسا شارەزا و ئاگادار بوو هەروەك هەموو

شتێکیشی بە گوێرەی پەیڕەویکردنی یاسا بەڕێوە دەبرد، ئیتر هەموو کاروبارێکی بە ئاسانی دەهات بە دەستەوە و، بە سەربەستی ڕێگای خۆی دەبڕی و هێمنی و ئارامی هەموو سووچێکی دڵی پڕ کردبوو..

بەم جۆرە، لە ڕۆشتن‌دا بەردەوام بوو هەتا گەیشتە باخچە و بێستانێك کە بە میوە و گوڵ ڕازابووەوە، لەم لا و ئەو لای باخچەکەش‌دا، بەهۆی بایەخ نەدان بە پاکی و خاوێنیی ئەو باخچەیە، هەندێ لاکی زیندەوەران و شتی بۆگەن و ڕزیو پەرش و بڵاو بووبوون..

خۆ برا بەدبەختەکەش = پێش ئەم = ڕێی کەوتبووە ناو ئەو جۆرە بێستانانەوە، بەڵام خۆی بە تەماشاکردنی لاکی بۆگەنەوە خەریك کردبوو، تا لە ئەنجام‌دا هەستی بە گێژبوون و دڵتێکچوون کردبوو، ناچار ئەو بێستانانەی بەجێ‌هێشتبوو، بێ ئەوەی کەمێك بحەسێتەوە تاکو بتوانێت لە گەشتەکەیدا بەردەوام بێت..

بەڵام ئەمیان بەپێی ئەو دەستوورەی کە دەڵێت: (لە هەموو شتێك‌دا سەیری چاکترین و جوانترینیان بکە) لاکە بۆگەن و شتە ڕزیوەکانی فەرامۆش کرد، تەنانەت هەر ئاوڕیشی لێ نەدانەوە و، بۆ خۆی سوودێکی باشی لە میوە و شتە باشەکانی ناو بێستانەکە وەرگرت. پاش ئەوەی کە بە ئارەزووی خۆی حەسایەوە، هەڵسا و ڕێی گرتەبەر.

ئەمیش، وەك براکەی، ڕێی کەوتە ناو بیابانێکی بەرین و دەشتاییەکی فراوانەوە. هەروەکو ئەویش، لە ناکاودا دەنگی شێرێکی بیست کە هەڵمەتی بۆ دەهێنا، ئەمیش، وەك براکەی، ترس و بیم دایگرت و سامی لێ نیشت، بەڵام کەمتر لە چاو ترس و سامی براکەی، چونکە بەهۆی بیرکردنەوەی جوان و گومانی پاکی، بە جوانی بیریکردەوە و لەبەر خۆیەوە وتی:

= (دیارە ئەم بیابانە فەرمانڕەوایەکی هەیە. کەواتە دەبێ ئەو شێرە خزمەتگوزارێکی گوێڕایەڵی ژێر دەستی ئەو فەرمانڕەوایە بێت).

بەمە دڵنیایی ڕووی تێکرد. بەڵام لەگەڵ ئەوەش‌دا لە دەست شێرەکە هەڵهات و ڕایکرد، تا گەیشتە لێواری بیرێکی وشك کە شەست گەز قووڵ بوو. ئەمیش، وەك براکەی، لە ترسی شێرەکە خۆی هاویشتە ناو بیرەکەوە، بەڵام پێش ئەوەی بگاتە بنکی بیرەکە دەستی لە درەختێك گیر بوو، یەکسەر خۆی پێدا هەڵواسی.سەیری کرد وا دوو زیندەوەر پەیتا پەیتا هەردوو لقی ڕەگی درەختەکەیان دەقرتاند.. پاشان کە سەیری سەرەوەی کرد، شێرەکەی بینی کە لە دەمی بیرەکەدا ڕاوەستابوو.. ئنجا سەیری خوارەوەی کرد

هەژدیهایەکی لە بنکی بیرەکەدا بینی.. کە سەیری خۆیکرد بینیی لە بارێکی سەیر و سەرسووڕهێن‌دایە و، گەلێ حەپەسا، بەڵام بە سەدان جار لە حەپەسانی براکەی کەمتر، چونکە ڕەوشتە جوانەکانی بیرکردنەوەی جوانیان پێ بەخشیبوو، کە ئەمەش لایەنە جوانەکانی هەموو شتێکی پیشان دەدا..

لەبەر ئەمە، بیری کردەوە کە ئەم شتە سەرسووڕهێنەرانە پەیوەندی‌یان لەگەڵ یەکتردا هەیە و، وا دەردەکەوێت کە یەکێك هەیە بیانبزوێنێت و، دەبێ ئەم کاروبارە سەرسووڕهێنەرانە نهێنی‌یەکی شاراوە و تەلیسمێکی داخراویان تێدا بێت:

= (بەڵێ، هەموو ئەم شتانە دەگەڕێنەوە بۆ فەرمانی فەرمانڕەوایەکی نادیار، کەواتە من لێرەدا تەنیا و ئاوارە نیم، بەڵکو ئەو فەرمانڕەوا نادیارە دەمبینێت و پارێزگاریم دەکات و، بۆ ئەنجام و مەبەستێکی تایبەتی تاقیم دەکاتەوە و، بۆ کوێ بیەوێت دەمبات)!

لەم بیرکردنەوە جوانەدا شەوق و تاسەیەکی تێدا پەیدا بوو کە ئەم پرسیارەی هێنایە کایەوە:

= ئایا دەبێ ئەو کەسە کێ بێت کە بەم جۆرە تاقیم دەکاتەوە و دەیەوێت خۆیم پێ بناسێنێت و لەم ڕێبازە سەیرەوە بەرەو ئەنجامێکی دیاریکراو دەمبات؟!

خۆشەویستیی خاوەنی تەلیسمەکە لە حەزکردنی ناسینیەوە دروست بوو.. لەو خۆشەویستی‌یەشەوە حەزی شیکردنەوەی ئەو تەلیسمە گەشەی کرد.. لەم حەزەیشەوە ئارەزووی وەرگرتنی بارێکی شیاوی گونجاو بەرامبەر خاوەنی ئەو تەلیسمە و بۆ دەستکەوتنی ڕەزامەندیی ئەو، لە دەروونی‌دا پەیدا بوو..

پاشان سەری هەڵبڕی و سەیرێکی درەختەکەی کرد، بینیی ئەم درەختە بە ڕواڵەت دار هەنجیرە، کەچی هەزاران جۆر میوەی ڕەنگاوڕەنگی گرتووە! هەر کە ئەمەی بینی یەکسەر ترسەکەی بە تەواوی ڕەوی‌یەوە. چونکە بۆی ڕوون بووەوە کە ئەم دارهەنجیرە لیستە و پێڕست و پیشانگایەکە فەرمانڕەوای نادیار، بەو شێوە سەیرە, نموونەی پێکهاتووەکانی ڕەزو باخچەکانی خۆی لێرەدا داناوە و ئەم درەختەی پێ ڕازاندووەتەوە بۆ پیشاندان و دەرخستنی ئەو لەزەت و خۆشی‌یانەی کە لە باخچەکانی‌دا بۆ میوانەکانی خۆی ئامادەی کردوون. دەنا تەنها درەختێك هەرگیز بەروبوومی هەزاران درەخت ناگرێتە خۆ..

ئیتر ئەم مرۆڤە کە گەیشتە ئەم ئەنجامە، هیچی بۆ نەمایەوە لە نزا و پاڕانەوە زیاتر، بۆیە بە سەرکزی و ملکەچی‌یەوە ئەوەندە پاڕایەوە تا گەیشتە کلیلی تەلیسمەکە و هاواری کرد:

= "ئەی فەرمانڕەوای ئەم هەرد و دەشت و بیابانە! وا پەنام بۆ هێنایت و لێت دەپاڕێمەوە، من خزمەتگوزارێکی تۆم و، تەنها ڕەزامەندیی تۆم دەوێت، داوات دەکەم و لە دووت دەگەڕێم".

پاش ئەم پاڕانەوەیە، یەکسەر دیواری بیرەکە لە شێوەی دەرگایەکدا لەسەر سەوزایی و باخچەیەکی فراوانی جوان و بێگەرد کرایەوە. دوور نی‌یە هەر دەمی هەژدیهاکە بووبێت بە دەرگا و لێی خرابێتە سەرپشت..

شێر و هەژدیهاکەش وەك دوو خزمەتگوزاریان لێ هات و خوڵکیان دەکرد بۆ ناو باخچەکە، تەنانەت شێرەکە لەبەر دەستی‌دا شێوەی ئەسپێکی ئامادە و زینکراوی لەخۆ گرت.

ئەی نەفسی تەمبەڵم!

ئەی ئەو کەسەی کە لەم گەشتە ئەندێشەیی‌یەدا هاوڕێم بووە!

وەرن با پێکەوە بەراوردێکی حاڵی ئەم دوو برایە بکەین و بزانین چۆن کردەوەی چاك چاکەی لە دوایە و، هی خراپیش هەر ئەنجامی خراپی دەبێت:

سەیر بکەن! ئەو برا بەدبەختەی کە بە لای چەپدا ڕۆشت، وا ئێستا ترس و سامی ئەوەی لێ نیشتووە کە هەر کاتێك بێت = چ ئێستا و چ تاوێکی تر = دەکەوێتە ناو دەمی هەژدیهاکەوە!.. بەڵام بەختەوەرەکەیان بۆ میوانیی باخچەیەکی ڕازاوە و پڕ لە میوەی ڕەنگین بانگ کراوە..

هەروەها ئەو بەدبەختە لە ترس و سامدا وەختە دڵی لەت لەت ببێت.. بەڵام ئەم بەختەوەرە شتی سەیر و سەرسووڕهێنەر دەبینێت و هەست بە ترسێکی لەزەتبەخش دەکات و، بە چاوی پەند و ئامۆژگاری و ناسینێکی خۆشەویستانەوە بۆیان دەڕوانێت..

ئەو بەدبەختە هەژارە، ئازاری بێکەسی و دڵتەنگی و نائومێدی دەچێژێت.. لە کاتێکدا کە ئەم بەختەوەرە لە ناوەندی چێژ و لەزەتی هیوا و شەوق و تاسە و دڵنیایی‌دا دەژی..

ئەو نەگبەتە، خۆی وەك بەندکراوێك بینی و، وای دەزانی بەوە حوکم دراوە کە مێروووەکان پەلاماری بدەن.. لە کاتێکدا ئەم کامەرانە، لەبەر ئەوەی میوانی کەسێکی تابڵێی سەخاوەتمەند و دەستبڵاوە، وەك میوانێکی بەڕێز و ئازیز کات بەسەر دەبات و لەگەڵ خزمەتگوزارەکانی‌دا دەژی و تەمەنی خۆش و بەپیت دەگوزەرێنێ و دڵی پێیان دەکرێتەوە..

ئەو بەدبەختە بە ویستی خۆی و بەهۆی خواردنی ئەو خواردەمەنی‌یانەی کە لە ڕواڵەتدا بەلەزەت و لە ناوەرۆکدا ژەهراوی بوون، بەرەو سزا هەنگاو دەنێت، چونکە ئەو میوە و خواردەمەنی‌یانە وەك "نموونە" دانراون و تەنها ڕێی ئەوە دراوە کە لێیان بچێژرێ، تاکو ئەو کەسەی لێیان دەچێژێت ببێتە داواکاری سەرچاوە و کانگا ڕەسەنەکانیان و بیان‌دۆزێتەوە. دەنا ڕێ بەوە نەدراوە کە چەشنی ئاژەڵ بە چڵێسی هەڵمەتیان بۆ ببات و بێ سێ‌ودوو کردن‌و لێکدانەوە دەست بە خواردن و هەڵلووشینیان بکات.. بەڵام ئەم مرۆڤە شادمانە، لەبەر ئەوەی لە ڕاستیی ڕووداوەکە گەیشتووە، ئەوا کەمیان لێ دەچێژێت و، خواردنیان بۆ کاتی خۆی دوا دەخات و، تام و لەزەت لەو چاوەڕوانی‌یەدا دەبینێت.

پاشان ئەو بەدبەختە، لەبەر ئەوەی چاوی بەسیرەتی کوێرایی داهاتبوو، ئەو ڕاستی و شتە سەیر و جوانانەی نەدەبینی کە وەك خۆر ئاشکران و، بە دەستی خۆی ستەمی لە خۆی کرد و خۆی هاویشتە بارێکی ناهەموار و ئەندێشەیەکی تاریکی دۆزەخ ئاساوە، نە ئەوەیە شایانی بەزەیی بێت و، نە ئەوەشە کە مافی گلەیی ببێت! وەك ئەوەی پیاوێك لەناو دۆست و خۆشەویستانی خۆی لە وەرزی هاوین و لەناو باخچەیەکی خەملاودا و لە گەرمەی ئاهەنگی خۆشی و شادی‌دا، بە هیچ کام لەمانە قایل نەبووبێت و، پێك لە دوای پێك دەستی بە خواردنەوەی مەی کردبێ، تا مەست بووبێت، ئنجا دەستی بە هاوار و ناڵە و گریان کردبێت، وا بزانێت بە ڕووت و قووتی و برسێتی لە چلەی زستاندایە و کەوتووەتە ناو چەندین جڕ و جانەوەری دڕندەوە! جا هەروەك ئەو کەسە شایانی سۆز و بەزەیی نی‌یە، ئەم نەگبەتەی چیرۆکەکەشمان بە هەمان جۆرە، چونکە بێ ئەوەی کەس زۆری لێ‌کردبێت، ئەم بە ویستی خۆی ستەم لە خۆی دەکات و هاوڕێیانی خۆی لە بەرچاو دەکەوێت و بە جڕ و جانەوەر و دڕندەیان لە قەڵەم دەدات!

بەڵام ئەم مرۆڤە شادمانە، بە چاوی خۆی "ڕاستی" دەبینێت. خۆ "ڕاستی"یش لە خۆی‌دا شتێکی تابڵێی دڵگیر و جوانە، ئنجا لەگەڵ دۆزینەوە و هەست‌پێکردنی "ڕاستی"ش‌دا ڕێزی کەماڵ و جوانیی خاوەنی "ڕاستی" دەگرێت و، بەم پێیە شایانی میهرەبانی و بەخشندەیی ئەو دەبێت.

کەواتە ئەی نەفسەکەم و ئەی هاوڕێم لەم گەشتە ئەندێشەیی‌یەدا!

تۆش لەم نموونەیەوە، یەکێك لە نهێنی‌یەکانی ئایەتی: (**ما أصابكَ مِن حَسَنَةٍ فَمِنَ الله وما أصابكَ من سيئةٍ فَمِن نفسِك**)(النساء:79) تێبگە و بیزانە و هەستی پێ بکە. بەو واتایەی کە بزانە: شتی فانی لەخۆتەوەیە و شتە باش و سوودبەخشەکانیش لە خوای گەورەوەیە!

ئەگەر ئەم جیاوازی‌یانە و هاوچەشنی ئەمانە بەراورد بکەیت و لێکیان بدەیتەوە، ئەوا بۆت ڕوون دەبێتەوە کە ئەو نەفسەی فەرماندەری خراپکاری‌یە(النفس الأمارە بالسوو) دۆزەخێکی مەعنەویی بۆ یەکەمیان ئامادە کردووە.. بەڵام ئەوی تریان = لەبەر پاکیی خۆی و، جوانیی نیاز و ڕەوشت و، بەرزیی بیرکردنەوەکانی = لێشاوی بەرەکەت و چاکەی زۆر و بەختیاریی بەسەردا دەڕژێت و ڕەفتاری بەرز و پرشنگداری پێ دەبەخشرێت.

کەواتە ئەی نەفسەکەم!

ئەی ئەو کەسەی کە لەگەڵ مندا گوێی لەم چیرۆکە ڕاگرتووە!

ئەگەر ناتەوێت وەك ئەو برا نەگبەتەیان بیت و، حەزت لەوەیە وەك برا بەختەوەرەکەیان وابیت، ئەوا گوێ بۆ قورئانی پیرۆز ڕابگرە و، مل بۆ حوکم و فەرمانەکانی کەچ بکە و، دەستی پێوە بگرە و، بەپێی فەرمانەکانی کاروبارەکانت ئەنجام بدە.

خۆ ئەگەر بە تەواوی ڕاستی‌یەکانی ئەم چیرۆکەت وەرگرتبێت، ئەوا دەتوانیت هەموو ڕاستی‌یەکی ئایینی و مرۆڤایەتی و ئیمانیی لەسەر دەستنیشان و بەراورد بکەیت. وا من شتە بنەڕەت و سەرەکی‌یەکانت پێ دەڵێم، تۆیش لە لایەنی خۆتەوە خاڵە وردەکانی دەربهێنە و بیان‌دۆزەرەوە:

بزانە کە:

ئەو دوو برایە، یەکێکیان: "ڕۆح"ی ئیماندار و "دڵ"ی پیاوچاکە.. ئەوی تریان: "ڕۆح"ی کافر و "دڵ"ی مرۆڤی فاسقە..

ڕێگای لای ڕاستیان: ڕێبازی قورئان و شاڕێگای ئیمانە.. ڕێگای لای چەپیش: ڕێبازی کوفر و یاخی‌بوونە..

ئەو باخ و بێستانەی سەر ڕێگاکەش: ئەم ژیانە کۆمەڵایەتی و کاتی‌یەی کۆمەڵی مرۆڤایەتی و شارستانێتیی ئادەمیزادە، کە لە یەك کاتدا باش و خراپ، خێر و شەڕ، پاك و پیسی تێدایە..

مرۆڤی ژیر لە جێگایەکی وادا بەپێی دەستووری: "خُڎعما صفا، دَعما کدر" ڕەفتار دەکات و، هەر شتێك ساغی و سەلامەتیی دڵ و دڵنیایی ویژدانی تێدا بێت، لەگەڵ ئەوەدا دەبێت..

ئەو بیابانەش: ئەم دنیا و سەرزەوی‌یەی خۆمانە کە تیای‌دا دەژیین..

ئەو شێرەش: مردن و ئەجەلی مرۆڤە..

ئەو بیرەش: لەش و جەستەی ئادەمیزاد و سەردەم و کاتی ژیانیەتی، قووڵیە شەست گەزیەکەی بیرەکەش: ئاماژەیە بۆ تێکڕای تەمەن کە شەست ساڵە..

ئەو درەختەش: ماوەی تەمەن و ماددەی ژیانی ئادەمیزادە..

ئەو دوو گیانلەبەرە ڕەش و سپیەش: شەو و ڕۆژن لە تەمەنی مرۆڤدا..

مەبەست لە دەمی هەژدیهاکەش: دەمی "گۆڕ"ە کە دەرگایەکە لە ڕووی بەرزەخ و ژیانی ئاخیرەتدا دەکرێتەوە، ئەوەندە هەیە کە ئەو دەمە بۆ مرۆڤی ئیماندار دەرگایەکە پیایدا تێپەڕ دەبێت، کاتێ لە بەندیخانەی دنیاوە بەرەو باخچە و بێستانەکانی بەهەشتی بەرین دەڕوات و هەنگاو دەنێت..

ئەو مێرووە زیانبەخشانەش: گیروگرفت و بەڵاکانی ژیانی دنیان. ئەوەندە هەیە بۆ مرۆڤی ئیماندار هۆکارێکی شیرینی بێدارکردنەوەی خواوەندن و، ئاوڕدانەوەی پەروەردگارن لە بەندەکانی خۆی، تاکو هەرگیز "بێ ئاگایی" بە سەریاندا زاڵ نەبێت..

بەروبوومە هەمە چەشنەکانی ئەو درەختەش: نیعمەتەکانی دنیان کە پەروەردگاری گەورە و سەخاوەتمەند دروستی کردوون، بۆ ئەوەی وەك لیستە و ناوەرۆکێك وابن بۆ نیعمەتەکانی ئاخیرەت و یادی نیعمەتەکانی ئەوێیان پێ بکرێتەوە و، خواوەندی دانا بۆ بانگێشتی کڕیارەکانی میوەی بەهەشت لە شێوەی چەند نموونەیەکدا بەدییهێناون. ئەو هەموو میوە جۆراوجۆرانەش کە خوا بەو درەختەی بەخشیبوو، پەنجە بۆ مۆرکی "صەمەدانییەت"ی خوا و تەمغەی "پەروەردگارێتی" و فەرمانڕەوایەتی "دەستەڵاتی" ئەو درێژ دەکات..

چونکە (دروستکردنی هەموو شتێك لە تەنها یەك شت) وەك پێکهێنانی هەموو جۆرەکانی ڕووەك و بەروبوومەکانیان لە تەنها یەك گڵ و، دروستکردنی هەموو زیندەوەران لە یەك ئاو و، داهێنانی ئامێرەکانی زیندەوەرانیش لە خۆراکێکی ساکار.. هەروەها (دروستکردنی تەنها یەك شت لە هەموو شتێك) وەك دروستکردنی گۆشتێکی تایبەتی و پێستێکی ئاسایی بۆ زیندەوەران لە چەندین جۆر خۆراکی هەمە چەشن و جیاواز.. هەموو ئەمانە سککە و تەمغەی کەسێکی "صەمەد" و تاك و تەنیا و، مۆری تایبەتیی پادشای ئەزەل و ئەبەدن کە هەرگیز بە کەس لاسایی ناکرێنەوە.

بەڵێ، داهێنانی یەك شت لە هەموو شتێك و، بەدیهێنانی هەموو شتێکیش لە تەنها یەك شت، تایبەتکاری‌یەکی سەربەخۆی بەدیهێنەری هەموو شتانە و، بەڵگەیەکی تایبەتیی ئەو خواوەندەیە کە بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانا و زاڵ و بەدەستەڵاتە.

ئەو تەلیسمەش، نهێنیی دانست و ئامانجی بەدیهاتنی بوونەوەرانە، کە تەنها بەهۆی نهێنیی ئیمانەوە دەکرێتەوە. ئەو کلیلەش کە دەیکاتەوە: (**ٱللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُ**) و (یاالله) و (لا اله الا الله)یە.

گۆڕانی دەمی هەژدیهاکە و بوونی بە دەرگای باخچە و بێستان، هێمای ئەوەیە کە: "گۆڕ" بەندیخانەی دڵتەنگی و لەبیرچوون و فەرامۆش کردنە و، بۆ گومڕایان و ستەمکاران وەکو ناوسکی هەژدیها وایە.. بەڵام بۆ ئەهلی ئیمان و قورئان دەرگایەکە خراوەتە سەرپشت، تاکو لە بەندیخانەی ئەم ژیانە بەرەو باخچە و گوڵزارەکانی ژیانی نەمری و هەمیشەیی و، لە کۆڕی تاقیکردنەوەی دنیاوە بۆ خۆشی و کامەرانیی بەهەشت و، لە دەردی‌سەریی ئەرکی ژیانەوە بۆ ژێر سایەی بەخشندەیی خوای گەورەی میهرەبان دەرباز بن.

گۆڕان و بوونی ئەو شێرە دڕندەیەش بە ئەسپێکی ئامادەکراوی خزمەتگوزار، هێمایە بۆ ئەوەی کە: "مردن" بۆ گومڕایان جودایی و لێکبڕانێکی سزادەری هەتاهەتایی‌یە لە هەموو دۆست و خۆشەویستان و، بەجێ‌هێشتنی بەهەشتێکی درۆینە و هەڵخەڵەتێنەری وەك دنیایە، بۆ ناو تەنگی و تەسکیی بەندیخانەی تەنیایی ناو گۆڕ و ونبوون و سەرلێ‌شێوانێکی بێ‌سنوور.. بەڵام بۆ ئەهلی هیدایەت و قورئان، گەشتێکە بەرەو جیهانی دوایی و هۆکارێکی گەیشتنە بە خۆشەویستان و هاوڕێیانی دێرین و، هۆیەکە بۆ چوونە ناو نیشتمانی ڕاستەقینە و بەختیاریی هەمیشەیی و، خوڵك و بانگکردنێکی بەڕێزانەیە بۆ دەربازبوون لە بەندیخانەی دنیا بەرەو باخچەکانی بەهەشت و، چاوەڕوانی‌یەکە بۆ وەرگرتنی پاداشتی خزمەتگوزاری‌یەکان لە لایەن میهرەبانیی خوای گەورەوە و، حەسانەوەیەکە لە ئەرك و لێپرسراوی‌یەکانی ژیان و پشوودانێکە لە فەرمانبەری‌یەکانی و، ڕاگەیاندنێکە بۆ کۆتایی پێ‌هاتنی ئەرکەکانی بەندایەتی و تاقیکردنەوەکانی فێربوون لەم ژیانەی دنیادا.

لە هەموو ئەمانەوە دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە:

هەرکەسێك ژیانی دنیای فانی بکات بە ئامانج و مەبەستی خۆی، ئەوا هەر ئەم ژیانەی (لە ڕاستی و ناوەرۆکدا) بۆ دەبێت بە دۆزەخێکی دڵسووتێنەر، با لە ڕواڵەتیشدا لە ڕابواردن و ناز و نیعمەتدا بێت.. بەڵام ئەو کەسەی ڕوو بکاتە ژیانی هەمیشەیی و نەبڕاوەی ئەو دنیا و بە ڕاستی و دڵسۆزی تێ‌بکۆشێت و

هەوڵی بۆ بدات و بۆی لێ ببڕێت، ئەوا کامەرانی و بەختیاریی هەردوو لای دەستگیر دەبێت و شایانی هەردووکیان دەبێت، با ئەم دنیایەشی لە ڕواڵەتدا تەسك و خراپ و ناخۆش بێت، بەڵام ئەم بەلایەوە خۆش و شیرین دەبێت و لەبەر چاوی‌دا دەبێت بە هۆڵی چاوەڕوانیی بەهەشتی بەرین. لەبەر ئەوە، ئارام دەگرێت و هەمیشە لە شوکرانەبژێری و سوپاسی پەروەردگاری خۆی‌دا دەبێت.

اللهم اجعلنا من أهل السعاده والسلامه والقرئن والإيمان. ئمين.

اللهم صل وسلم على سيدنا محمد وعلى ئله وصحبه، بعدد جميع الحروفات المتشكله ڤ جميع الكلمات المتمپله بإڗن الرحمن ڤ مرايا تموجات الهواو عند قراوه كل كلمه من القرئن من كل قارئ من أول النـزول الى ئخر الزمان.

وارحمنا و والدينا وارحم المؤمنين والمؤمنات بعددها، برحمتك يا أرحم الراحمين.

ئمين والحمد لله رب العالمين.

وتەی نۆهەم

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿**فسبحانَ الله حينَ تُمسون وحينَ تُصبحون * ولهُ الحمدُ فِي السمواتِ والأرضِ وعشيّاً وحينَ تُظهِرون**﴾ (الروم:17=18).

ئەی برای بەڕێزم!

پرسیبووت کە: "حیکمەت" لە دەستنیشانکردنی ئەو پێنج کاتە دیاریکراوانەی نوێژدا چی‌یە؟

ئێمەش ئاماژە بۆ تەنها حیکمەتێك دەکەین لە نێوان ئەو حیکمەتە زۆرانەی کە لە دیاریکردنی ئەو پێنج کاتانەدا هەن:

بەڵێ، هەروەك کاتی هەموو نوێژێك سەرەتای ئاڵوگۆڕێکی گەورە و گرنگە لە "زەمان"دا، لە هەمان کاتیشدا ئاوێنەیەکە نیعمەتە هەمەکی‌یە خوایی‌یەکانی تێدا دەدرەوشێنەوە.

لەبەر ئەوە، خوای گەورە فەرمانی بە نوێژکردن داوە لەو کاتانەدا. واتە فەرمانی بە بەندەکانی داوە کە تەسبیحات و ڕێزلێگرتنی خوای گەورەی بالادەست زیاتر بکەن. هەروەها شوکر و ستایشی نیعمەتە زۆرە لەژمارە نەهاتووەکانی = کە لە نێوان ئەو دوو کاتەدا بەخشیونی = زیاتر دەرببڕن. جا بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم واتا و ناوەڕۆکە قووڵ و وردە، پێم باشە کە هاودەم لەگەڵ نەفسی مندا گوێ بۆ پێنج سەرنج ڕابگریت:

سەرنجی یەکەم:

نوێژ = لە ناوەرۆکی‌دا = بریتی‌یە لە تەسبیحات و بەگەورەڕاگرتن و ستایشنواندن بەرامبەر بە خوای گەورە. واتە:

پیرۆزڕاگرتنی خوای گەورە، بە کردار و گوفتار، بەرامبەر گەورەیی و شکۆمەندی(جلال)ی ئەو، بە وتنی: "سبحان الله".

هەروەها ڕێز لێگرتنی، بە ڕەفتار و کردار، بەرامبەر کەماڵ(کمال)ی ئەو، بەوتنی: "الله اکبر".

هەروەها ستایشکردنی بە کردەوە و دڵ و زمان و لەش بەرامبەر جوانی(جمال)ی ئەو، بە وتنی: "الحمد لله".

واتە ئەم سیانە: "سبحان الله، الله أكبر، الحمد لله" بریتین لە بنج و بناوان و تۆوی نوێژ، بۆیە لە هەموو ژیکر و هەڵس و کەوتێکی نوێژدا هەن. هەر لەبەر هەمان هۆیە و بۆ چەسپاندنی ناوەرۆکی نوێژ و بۆ مەبەستی جێگربوونیەتی لە دڵدا کە لە دوای نوێژەکان هەریەکی سی و سێ جار دووپات دەبنەوە. چونکە بەم وشە کورت و پڕ واتایانە واتا و کاکڵ و ناوەرۆکی نوێژ دەچەسپێت و لە دڵدا جێگیر دەبێت.

سەرنجی دووهەم:

پەرستش = لە ناوەرۆکدا = بریتی‌یە لەوەی کە بەندە(عبد) بە خۆشەویستی‌یەکی پاکی بێگەرد و بەوپەڕی ڕێز و سەرسووڕمانەوە سوژدە بەرێتە بەر دەرگانەی خوایەتیی خوا و، سەر بخاتە سەر زەوی لە بەردەم کەماڵی پەروەردگارێتی و دەستەڵاتی نەبڕاوە و میهرەبانیی خوایەتیی ئەودا و، لە هەمان کاتدا "بێدەستەڵاتی" و "هەژاری" و "لاوازی"ی خۆیشی ببینێت.

واتە هەروەك پەروەردگارێتیی خوای گەورە خوازیاری بەندایەتی و گوێڕایەڵی‌یە، پیرۆزی و بێنیازیی ئەو پەروەردگارێتی‌یەش داخوازی ئەوەن کە "بەندە" = لەگەڵ داواکردنی لێبووردن و بینینی کەموکووڕی‌یەکانی = دەریببڕێت کە: خواوەند پاك و بێنیازە لە هەموو کەموکووڕی‌یەك و، ڕایبگەیەنێت کە ئەستۆی سەرجەمی بیروڕا پووچەڵەکانی گومڕایان ناتوانێت بگاتە گەورەیی ئەو خوایە و، خواوەند بەرز و بڵندە بەسەر هەموویاندا. هەروەها دەریببڕێت کە خوای گەورە هێندە خاوێن و بڵندە کە دەستی هیچ کەموکووڕی و ناتەواوی‌یەکی بوونەوەران ناگاتە داوێنی بەرز و بڵندی‌یەکەی.. بەڵێ، هەموو ئەمانە بە وتنی: "سبحان الله" دەربڕێت..

هەروەها کەماڵی توانستی پەروەردگارێتی داوا لە "بەندە" دەکات کە پەنا بباتە بەری و پشتی پێ ببەستێت. چونکە بەندە "لاوازی"ی خۆی و "بێدەستەڵاتی"ی بوونەوەران دەبینێت. ئیتر لە بەرامبەر مەزنیی ئاسەوارەکانی توانستی صەمەدانی‌یەوە و بە دەربڕینی ئەوپەڕی ڕێز و سەرسووڕمانەوە: "الله أكبر" دەکات و بە کەماڵی خشووع و ئەدەب و ملکەچی‌یەوە دەڕواتە ناو "ڕکووع"ەوە..

هەروەها میهرەبانیی فراوان و نەبڕاوەی پەروەردگارێتیی خوای گەورە داوا لە "بەندە" دەکات کە بە زمانی نزا و پاڕانەوە، پێداویستی‌یەکانی خۆی و گشت بوونەوەران و، "هەژاری" و "بێدەسەڵاتی"ی هەموویان، لە دەرگای ئەو گەنجینە نەبڕاوەی میهرەبانیی پەروەردگاردا بخاتە ڕوو. هەروەها بە وتنی: "الحمد لله" شوکرانە و سوپاسگوزاریی ئەو نیعمەتە زۆر و فەزڵ و میهرەبانی‌یە زەبەندەیەش دەربڕێت کە ئەو پەروەردگارە میهرەبانە ڕشتوونی بە سەریاندا..

واته کردار و گوفتارەکانی نوێژ، ئەم واتایانەیان تێدایە و، هەر لەبەر دەرخستنی ئەم ناوەرۆکانەیە کە خوای گەورە نوێژی لەسەرمان فەرز کردووە.

سەرنجی سێهەم:

هەروەك مرۆڤ نموونەیەکی پوخت و بچووکی ئەم بوونەوەرانەیە و، سورەتی "فاتحە"ش نموونەیەکی نوورانیی قورئانی پیرۆزە، بە هەمان جۆر "نوێژ"یش پێڕستێکی نوورانی‌یە کە هەموو پەرستشەکان لەخۆ دەگرێت و نەخشەیەکە ڕێ و شوێنی پەرستشەکانی سەرجەمی بەدیهاتووانی لەسەر دانراوە و ئاماژەی تێدا بۆ کراوە.

سەرنجی چوارەم:

هەروەك بە جوولانی هەریەکە لە چرکەژمێر و خولەكژمێر و کاتژمێر و ڕۆژژمێری هەر سەعاتێك ئەوی تر دەجوولێت و حوکمی ئەوی تر وەردەگرێت، جیهانی دنیاش = کە بریتی‌یە لە سەعاتێکی گەورەی خوایی = بە هەمان جۆرە، چونکە خولی شەو و ڕۆژ کە وەك چرکەژمێرە و، هی سالەکان کە وەك خولەكژمێر وان و، ئالوگۆڕی چینەکانی تەمەنی مرۆڤ کە کات دەژمێرن و، چەرخ وسەردەمەکانی تەمەنی جیهان کە ڕۆژژمێری جیهانن، هەریەکەیان ڕووی لەوانی ترە و لەوان دەچێت و حوکمی ئەوانی تر وەردەگرێت و یەکتر یاد دەخەنەوە.

بۆ نموونە:

کاتی (بەیانی تا گزنگ): سەرەتای بەهارمان یاد دەخاتەوە و لەو کاتە دەچێ.. هەروەها ئەو کاتە دەخاتەوە یاد کە مرۆڤ کەوتووەتە ناو ڕەحمی دایکیەوە.. هەروەك یەکەم ڕۆژی شەش ڕۆژەکەی دروستبوونی ئاسمانەکان و زەویمان دەخاتەوە یاد و لەو ڕۆژە دەچێ..

بەم جۆرە، "کات"ی ئەم نوێژە مرۆڤ بۆ ئەو کارە گەورە خوایی‌یانە ئاگادار دەکاتەوە کە لەم کاتانەدا بەڕێ دەکرێن.

کاتی (نیوەڕۆ)یش: ئاماژە بۆ ناوەڕاستی هاوین و، هەرەتی لاوی و، دەمی دروستبوونی مرۆڤ لە دنیادا دەکات و، دەرکەوتن و درەوشانەوەی میهرەبانیی خوا و بەرەکەت و لێشاوی نیعمەتەکانیمان لەو کاتانەدا یاد دەخاتەوە.

کاتی (عەسر)یش: وەکو وەرزی پایز و، ماوەی پیری و، چەرخی بەختەوەری وایە کە سەردەمی دواهەمین پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم. ئەمەش کاروبار و نیعمەتە سەرتاپا میهرەبانییەکانی خوامان یاد دەخاتەوە.

کاتی (خۆرئاوا و شێوان)یش: ئاوابوونی زۆربەی بوونەوەران لە کۆتایی پایزدا و، مردنی مرۆڤ و، کاولبوونی دنیامان لە دەمی بەرپابوونی قیامەتدا دەخاتەوە یاد.. لەگەڵ ئەمەشدا دەرسی گەورەیی خوامان پێدەڵێت و، مرۆڤ لە خەوی غەفڵەت ڕادەپەڕێنێت.

کاتی (عیشا)یش: ئەوەمان پیشان دەدات کە "جیهانی تاریکی" پەردەی ڕەشی بەسەر ڕوخساری "جیهانی ڕووناکی"ی ڕۆژدا دادایەوە. هەروەها کفنە سپییەکەی زستانمان دەخاتەوە یاد کە سەر ڕووی زەوی دادەپۆشێت. تەناتەت ئەوەشمان یاد دەخاتەوە کە شوێنەواری مردووەکانیش دەمرێت و دەڕواتە ژێر پەردەی لەیادچوونەوە. هەروەها ئەو کاتەمان یاددەخاتەوە کە دەرگاکانی ئیمتیحانخانەی دنیا بە تەواوی دادەخرێن.. ئەم کاتە کاتێکە کردارە گەورەکانی خوای "قهار"ی "شکۆمەند" دەردەخات و ڕایاندەگەیەنێت.

کاتی (شەو)یش: زستان و قەبر و جیهانی بەرزەخمان یاددەخاتەوە. سەرەڕای ئەوەی کە "ڕۆح"ی مرۆڤیش ئاگادار دەکاتەوە بۆ ئەوەی کە چەندە پێویستیی بە خوای گەورەی بەسۆز و میهرەبانە!

(شەونوێژ)یش: فێرمان دەکات کە چەندە بۆ ڕۆشنایی تاریکە شەوی قەبر و ڕووناککردنەوەی تاریکایی جیهانی بەرزەخ پێویستیمان پێیەتی. هەروەها ئاگادارمان دەکاتەوە و یادی ئەو نیعمەتە بێکۆتاییانەی نیعمەتبەخشی ڕاستەقینەمان پێدەکاتەوە کە لەم ئاڵوگۆڕانەدا هەن و، ئەوە دەردەخات کە چەندە ئەو نیعمەتبەخشە ڕاستەقینەیە شایستەی شوکر و سەنا و ستایشە.

(بەیانیی دووهەم)یش: بەرەبەیانی "حەشر"مان یاد دەخاتەوە! بەڵێ، هەروەك هاتنی بەیانی بە دوای ئەم شەوەدا و، بەهار بە دوای ئەم زستانەدا شتێکی پێویست و "حەتمی"یە بەلای ژیرییەوە، بە هەمان پلە و پایە، هاتنی بەرەبەیانی "حەشر" و بەهاری "بەرزەخ"یش قەتعی و دوور لە گومانە.

کەواتە، هەریەکە لەم پێنج کاتانە سەرەتای ئاڵوگۆڕێکی گرنگە و ئاڵوگۆڕی گەورەتریشمان یاد دەخاتەوە. چونکە موعجیزاتی توانستی خوای گەورە و دیارییەکانی میهرەبانیی ئەومان دەخاتەوە یاد کە لە ساڵ و چەرخ و سەردەمەکاندا ڕوو دەدەن، ئەوەتا کاروبارە ڕۆژانەکەی خوای گەورەی بەتوانا ئاماژەیان

بۆ دەکەن. واتە نوێژی فەرز = کە فەرمانبەریی فیترەت و بناغەی بەندایەتی و قەرزی ئەستۆیە = زۆر شایان و بەجێیە کە لەم کاتانەدا بێت.

سەرنجی پێنجەم:

مرۆڤ = لە سروشتیدا = تابلێی لاوازە، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو شتانەی کە ژیانی لێ تاڵ و لێڵ دەکەن و خەفەت و ئازاری بۆ دروست دەکەن، گەلێ زۆرن..

لە هەمان کاتدا تابلێی دەستەپاچە و بێدەستەڵاتە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا گەلێ دوژمن و بەڵا و گیروگرفتی زۆری لەسەر ڕێگادایە..

هەروەها گەلێ هەژارە، کەچی پێویستییەکانی ژیانی یەکجار گەورە و زۆرن..

هەروەها تەمبەڵ و بێتوانایە، کەچی دەبینیت کاروباری ژیان گەلێ قورسن لەسەر شانی..

مرۆڤایەتییەکەی وای لێکردووە کە پەیوەندیی لەگەڵ سەرجەمی بوونەوەردا هەبێ بە گشتی، کەچی جودایی خۆشەویستان و لەناوچوونی ئەو شتانەی مایەی تەسکینیی دڵن، ئازاری دەدەن..

هەروەها عەقڵ و هۆشی مرۆڤ ئامانجی بەرز و بەروبوومی نەبڕاوەی پیشان دەدەن، کەچی دەستی بەو ئامانج و بەروبوومانە ناگات و تەمەنی کورتە و بێدەستەڵاتە و توانای ئارامگرتنیشی یەکجار کەمە.

لەبەر هەموو ئەمانە و لە حاڵەتێکی وەهادا، سەیر بکە و بزانە کە "گیان"ی مرۆڤ چەندە پێویستی بەوە هەیە لە:

"بەرەبەیان"دا بە دوعا و نوێژ و پاڕانەوە لە دەرگانەی خوای بەدەستەڵاتی شکۆمەند و میهرەبان و خاوەنی جوانی بدات و، بە داوای یارمەتیدان عەرزوحاڵی خۆی پێشکەش بکات؟! گیانی مرۆڤ چەندە پێویستی بە پاڵپشتێکە پاڵی پێوە بدات و هەموو کاروبارێکی قورسی ڕۆژ = کە لە ڕێگایدایە = بەهۆیەوە هەڵبگرێت و بەرەنگاری ببێت؟ ئایا ئەمە شتێکی ئاشکرا نییە؟

لەکاتی "نیوەڕۆ"شدا: کە لوتکەی کەماڵی ڕۆژ و، دەمی کامڵبوونی کاروباری ڕۆژانە و، وەختی حەسانەوەی دوای زەحمەتی ئیشوکار و، کاتی هەناسە و پشوودانی "گیان" و حەوانەوەیەتی لە دەست ئەو هەموو ڕەنج و زەحمەت و دەردیسەرییانەی کە دنیای فانی و کاروبارە قورسەکانی دەرخواردی

مرۆڤی دەدەن، وەك: بێئاگایی(الغفلە) و، سەرسامی و، پەشۆكان و ناڕێكیی دەروون.. جگە لەوەی كە ئەم كاتە كاتی نواندنی نیعمەتە خوایییەكانە..

جا ڕزگاربوونی "گیان"ی مرۆڤ لەو هەموو ئازارانە و خۆقورتاركردنی لەو بێئاگاییو سەرسامییە و، دەربازبوونی لەو شت و كاروبارە كەمنرخانەی كە ڕەنج و ئەركی بۆ فەراهەم دەهێنن و خەمی دەرخوارد دەدەن، تەنها بەوە دەبێ كە مرۆڤ بە سكالاَ و پاڕانەوە هانا و پەنا بەرێتە بەر دەرگانەی پۆزیدەری ڕاستەقینە و، بە شوكر و شتایش دەبێ لە بەرامبەر ئەو نیعمەتە زۆرانەی كە لای كۆبوونەتەوە و هەستیان پێدەكات و، بەوە دەبێ كە تەنها پشت بەو ببەستێ. ئەمەش لەگەڵ دەربڕینی بێدەستەڵاتیی خۆی بەرامبەر گەورەیی خوای گەورە بە "ڕكووعبردن".. هەروەها بە دەربڕینی ملكەچكردنی خۆی لە بەرامبەریەوە بەوپەڕی ئەدەب و ڕێز و خۆشەویستییەوە، ئەمەش بە "سوژدەبردن"بۆ كەماڵی هەمیشەییو جوانیی بێوێنە و ناوازەی ئەو.

ئەمەیە نوێژی نیوەڕۆ! كەواتە چەندە جوان و بەتام و شیاو و پێویستە؟

دەبا ئیتر هیچ كەسێ خۆی بە مرۆڤ نەداتە قەڵەم گەر لەمە تێنەگات!

لە دەمی "عەسر"یشدا: كە كاتێكە وەرزە خەفەتبارەكەی پایز و، دەمی خەمبەخشی پیریو، ڕۆژانی پڕ لە ئازاری ئاخر زەمان و، كاتی دەركەوتنی بەرهەمی كردەوەی ڕۆژانەمان، دەخاتەوە یاد.. ئەم كاتە، دەمی كۆبوونەوەی تێكڕای نیعمەتە مەزنە خوایییەكانە. وەك: چەشتنی تەندروستی و لەشساغی و ئەنجامدانی خزمەتگوزاریی ڕێك و پەسەند.. هەروەها كاتی دەربڕینی ئەوەیە كە مرۆڤ میوانێكی ڕاسپێرراوە و، لە لایەكی تریشەوە هەموو شتێك لە جموجووڵدایە و بەرەو نەمان دەڕوات، ئەوەتا خواربوونەوەی ئەو خۆرە گەورەیەی ئاسمان بەرەو ئاوابوون، ئاماژە بۆ ئەم مەبەستە دەكات.

بەڵێ "گیان"ی مرۆڤ كە داواكاری نەمری و هەمیشەییە و لە ڕاستیشدا بۆ مانەوە و هەمیشەیی دروستكراوە و، جوانی و چاكەی لەلا خۆشەویستە و، جودابییش ئازاری دەدات.. ئەم مرۆڤە، لە دەمی عەسردا دەسنوێژ دەگرێت و نوێژی عەسر بەجێ دەهێنێت، تاكو لە بەردەم دەرگانەی خواوەندی "قدیم" و "باقی"دا بپاڕێتەوە، ئەو خوایەی كە مانەوە و ڕاگیربوونی هەموو شتێك بە دەستی ئەوە. بۆ ئەوەی مرۆڤ پەنا بباتە بەر گەورەیی و هەمیشەیی میهرەبانییە فراوانەكەی و، شوكر و ستایشی نیعمەتە لە ژمارە نەهاتووەكانی پێشكەش بكات. دەبینیت بەوپەڕی ملكەچییەوە "ڕكووع" دەباتە بەردەم عیززەتی

پەروەردگارێتیی خوا و، بەوپەڕی لەخۆبوردن و خۆنەویستی‌یەوە "سوژدە" دەباتە بەردەم هەمیشەیی خوایەتیی ئەو.. ئنجا ئاسوودەیی دەروون و پشوودانی ڕاستەقینەی "گیان"یشی لەوەدا دەدۆزێتەوە کە بە بەندایەتی‌یەکی ڕێك‌وپێك و بە ئامادەیی‌یەکی تەواو لە بەرامبەر خوایەتیی خوای گەورەدا ڕابووەستێت.

ئیتر وەرە سەیر بکە و بزانە کە: بەجێ‌هێنانی نوێژی عەسر = بەم واتا و ناوەرۆکە = چەندە خزمەتگوزاری‌یەکی شایستە و فەرمانبەری‌یەکی بەرزە؟ بەڵکو چ وەختێکی شایستە و گونجاوە بۆ گێڕانەوەی قەرزی "فیترەت" کە لە ئەستۆماندایە و، چەندە دەسکەوتێکی بەتامی لەزەت‌بەخشە بۆ دەستخستنی بەختەوەری!

هەرکەسێك بە ڕاستی مرۆڤ بێت، لەمە تێدەگات!

لە کاتی "مەغریب"یش‌دا: کە چەند شتێکی گرنگمان یاد دەخاتەوە، وەك: ئاوابوونی ئەو دروستکراوە ناسکۆڵە و جوانانەی جیهانی هاوین و پایز، لە گەنجینەی ئەمانەتەکان لە سەرەتای وەرزی زستان‌دا..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی ڕۆشتنی مرۆڤ بۆ ناو گۆڕ لە کاتی مردن‌دا و، جودایی و لێك‌بڕانی بەسۆ و ئازاری لەگەڵ گشت خۆشەویستانی‌دا..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی مردنی دنیا بە گشتی و گواستنەوەی دانیشتووانی بۆ چەند جیهانێکی تر..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کوژانەوەی چرای تاقیگەی ئەم دنیایە..

"کاتی مەغریب" وەختی ئاگادارکردنەوە و ڕاپەڕاندنی گشت ئەو کەسانەیە کە تا ڕادەی پەرستن، شەیدای ئەو شتانەن کە لە پشت ئاسۆی "نەمان"ەوە ئاوا دەبن!

جا لەبەر ئەمانە، ئەو مرۆڤەی کە خاوەنی "گیان"ێکی پاکی بێ‌گەردی وەك ئاوێنەیە، زۆر بە تاسەوەیە بۆ موتاڵاکردنی درەوشانەوەی جوانیی خواوەندی هەمیشەیی و باقی. ئەم مرۆڤە لەبەر بەجێ‌هێنانی نوێژی شێوان لەم کاتەدا، ڕوو دەکاتە عەرشی گەورەیی ئەو خوایەی کە هەر بووە و هەر دەشبێ، ئەو خوایەی کە هەرچی ئیش‌وکاری گەورە و ئاڵوگۆڕی ئەم جیهانە مەزنە هەن، هەر ئەو هەموویان بەڕێوە دەبات و لە ژێر دەستی ئەودان.

بۆیه به دهنگێکی زوڵاڵ ههموو دهوروبهری خۆی دهلهرێنێتهوه و له ڕووی گشت بوونهوهره فانییهکاندا "الله أکبر" دهڵێت و دهست له ههموویان دادهتهکێنێت. ئنجا له بهردهم کهماڵی بهرز و جوانیی بێ وێنهی خوای گهورهدا دهستهونهزهر ڕادهوهستێت، تاکو به وتنی: (**الحمدُ لله**) ستایشی میهرهبانیی نهبڕاوهی ئهو بکات و، پاشان به وتنی: (**إيّاكَ نَعبُدُ وإيّاكَ نَستعين**)یش بهندایهتی و پشت بهخوا بهستنی خۆی بخاته بهردهم پهروهردگارێتیو خوایهتیی ئهو خوایهی که پێویستی به یاریدهدهر و هاوهڵ و وهزیر نییه و نیشیهتی. ئیتر ئهو مرۆڤه، هاودهم لهگهڵ سهرجهمی بوونهوهراندا، دهچێته "ڕکووع"هوه و، به وتنی: "سبحان ربی العظيم وبحمده" بێدهستهڵاتی و لاوازی و ههژاریی خۆی له بهرامبهر گهورهیی ههمیشهیی و دهستهڵاتی نهبڕاوه و عیززهتی بێ کهموکووڕیی خواوه، دهردهبڕێت.

پاشان کڕنووش دهباته بهردهم جوانیی زاتی ئهو خوایهی که زهوالی نییه و، ئهو سیفهته پیرۆزانهی که گۆڕان ڕوویان تێناکات و، ئهو کهماڵه ههمیشهییهش که ههرگیز ناگۆڕێت. بهمهش واز له پهرستنی غهیری خوا دههێنێت و خۆشهویستی و بهندایهتیی خۆی = بهوپهڕی ڕێز و خۆنهویستی و سهرکزییهوه = به وتنی:"سبحان ربی الأعلی" دهردهبڕێت، چونکه له بریی ههموو شتێکی فانی و بڕاوه، جوانێکی ههمیشهیی و خاوهن میهرهبانییهکی بهردهوامی دۆزیوهتهوه. بهمه ڕێزلێنانی خوای خۆی دهردهخات، ئهو خوایهی که بهرزه بهسهر ههموو نهمانێکدا و پاکه له ههموو کهموکووڕییهك.

پاشان بۆ "تشهّد" و خوێندنی "تهحیات" دادهنیشێت و، لهو ڕێگایهوه سڵاوی پیرۆز و سڵاواتی پاك و بێگهردی ههموو بوونهوهران پێشکهش دهکات به بارهگای ئهو خوا خاوهن جوانییهی که بووه و، ئهو خاوهن گهورهییهی که ههر ههیه.. ههروهها پهیمان لهگهڵ پێغهمبهری خۆشهویستدا = صلی الله علیه وسلم = تازه دهکاتهوه به سڵاولێکردن و دهربڕینی گوێڕایهڵیی فهرمانهکانی..

لهم کاتهدا ڕێکوپێکیی بهحیکمهت نهخشاوی ئهم کۆشکهی گهردوون دهبینێت و دهیکات به شایهت لهسهر "یهکتایی" بهدیهێنهری شکۆمهند و، بهمهش ئیمانی خۆی نوێ دهکاتهوه.. پاشان شایهتمان به شانی ڕاگهیهنهر و پێناسهری پهروهردگارێتیی خوای گهوره و ڕوونکهرهوهی ئایهتهکانی کتێبی گهردوون دههێنێت که حهزرهتی محمد پێغهمبهره، صلی الله علیه وسلم.

ئنجا بڕوانه بۆ بهجێهێنانی نوێژی مهغریب بهم ناوهرۆکه بهرزه و، بزانه که چهنده فهرمانبهرییهکی بڵند و پاك و بێگهرد و شیرینه و، چهندهش بهندایهتییهکی بهتام و جوانهو، چ ڕاستییهکی ڕهسهن و بهرز و باڵایه!

دەبینین ئەنجامدانی نوێژی مەغریب = بەم شێوە و واتایە = هاودەمی‌یەکی بەوەفایانەیە و دانیشتنێکی پیرۆز و نەبڕاوەیە لە میوانی‌یەکی بڕاوەی وەك ئەم دنیایەدا.

ئایا ئەو کەسەی لەمە تێ‌نەگات، خۆی بە مرۆڤ دەزانێت؟

لە دەمی "عیشا"دا، ئەو کاتەی کە هیچ شوێنەوارێکی ڕۆژی تێدا نامێنێت و هەموویان لە ئاسۆدا ئاوا دەبن و "شەو" ڕەشماڵی خۆی بەسەر جیهان‌دا دادەکوتێ.. ئەم کاتە، چەند شتێکمان یاد دەخاتەوە، وەك: کاروبارە پەروەردگاری‌یەکانی ئەو خوایەی کە "مُقلِّبُ الليلِ والنهار"ە، کە خوای بەتوانای شکۆمەندە، ئەو خوایەی کە لاپەڕە سپی‌یەکەی "ڕۆژ" دەگۆڕێت بە لاپەڕە ڕەش‌داگیرساوەکەی "شەو"..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کاربەڕێ‌کردنە خوایی‌یەکانی ئەو کەسەی کە "مُسخِّرُ الشّمسِ والقمر"ە کە خوای دانای خاوەن کەماڵە، ئەو خوایەی کە لاپەڕە ڕەنگینەکەی هاوین دەگۆڕێت بە لاپەڕە سارد و سپی‌یەکەی زستان..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کاروبارە پەروەردگاری‌یەکانی ئەو خوایەی کە "خالِقُ الموتِ والحياه"ە، ئەویش بە بنەبڕبوونی هەموو شوێنەوارێکی خەڵکی گۆڕستان = بە درێژایی زەمانە = لەم دنیایەدا و گواستنەوەیان بە گشتی بۆ جیهانێکی تر.

بەڵێ، کاتی عیشا کاتێکە کاروباری شکۆمەندیی خوا و، درەوشانەوەی "جەمالییەت"ی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی و، دەرکەوتنی جیهانی فراوان و مەزن و نەبڕاوەی دواڕۆژمان دەخاتەوە یاد. ئەمەش بە یادخستنەوەی مردنی دنیای تەنگ و تەسکی کەم نرخی فانی و کاول‌بوونی بە تێکڕایی.

کاتی عیشا، کات و هەڵوێستێکە دەیسەلمێنێت کە: خاوەن و بەڕێوەبەری ڕاستەقینە و شایستەی پەرستنی ڕاستەقینە وخۆشەویستی ڕاستەقینە تەنها ئەو کەسەیە کە ئاڵ و گۆڕی "شەو" و "ڕۆژ" و، "زستان" و "هاوین" و، "دنیا" و "قیامەت"ی وەك ئاسانیی هەڵگێڕانەوەی لاپەڕەی کتێب بەلاوە ئاسانە.. ئەو کەسەیە کە نووسین وکوژانەوە و گۆڕینی لاپەڕەکانی کتێبی بوونەوەری بەدەست بێت. دیارە ئەمەش لە دەست هیچ کەسێك نایەت مەگەر خاوەنی ڕەهاترین دەستەڵات کە فەرمانەکانی هەمیشە جێ‌بەجێ کراوە.

"گیان"ی مرۆڤیش کە لەوپەڕی هەژاری و کۆڵەواری‌دایە و خەمناك وسەرلی‌شێواوی دواڕۆژە و، نازانێ چی لە ژێر پەردەی شارراوەی ئەو شەو و ڕۆژانەدایە کە لەسەر ڕێی ژیانی‌دان.. ئەم مرۆڤە، کە نوێژی

عیشا دەكات = بەم ناوەڕۆك و شێوەیەی باسمان كرد = بە بێ هیچ دوودڵیەك چەشنی ئیبراهیم پێغەمبەر = درودی خوای لەسەر بێت = دەڵێت: (لا أحبُّ الآفلين) (الأنعام:76) بۆیە دەبینیت بە نوێژكردن پەنا دەباتە بەر دەرگانەی پەرستراوی ئەزەلی و خۆشەویستی ئەبەدی و، لەم دنیا و جیهانە فانیەدا ڕاز و سكاڵای خۆی لە خزمەت خواوەندی باقیی هەمیشەییدا دەدركێنێت لە دەست ئەم دنیا تاریكە و ئەو دواڕۆژەی كە هیچی لـە بارەوە نازانێت، تاكو لە ڕێی ئەم نزیكیە سەرپێیی و ڕاز دركاندنو پاڕانەوە كاتیەوە، ڕووناكی بەم دنیایەی ببەخشێت و، بە بینینی ڕووتێكردن و ئاوڕلێدانەوەی میهرەبانیی خواوەندی "ڕەحمان" و "ڕەحیم" دواڕۆژیشـی ڕوونـاك بكاتەوە و تیماری ئەو زامانەشی پێ بكات كە جودایی و لێكبڕانی كەس و كار و برادەر و خۆشەویستان لە دەروونـدا دروستیان دەكات..

ئیتر ئەو دنیایەی كە ئەمی لە یاد كردووە ئەمیش لە یادی دەكات و، فرمێسكەكانی دڵ و خەفەتەكانی دەروونی خۆی لە بەردەم ئەو میهرەبانیە نەبڕاوەیەدا هەڵدەڕێژێت.

جا بۆ ئەوەی دواهەمین فەرمانبەریی بەندایەتی (واتە نوێژی عیشا) بەجێبهێنێت، پێش ئەوەی بڕواتە ناو شتێكەوە كە ئەنجامی نادیارە و نازانێت پاش ئەو نوستنەی كە لە مردن دەچێت، چیی بەسەر دێت..

هەروەها بۆ ئەوەی دەفتەری كردەوەی ڕۆژانەی بە "حُسنُ الخاتمە" كۆتایی پێ بهێنێت..

لەبەر هەموو ئەمانە، لەم كاتەدا نوێژی عیشا بەجێ دەهێنێت و شەرەفمەند دەبێت بە ڕاوەستانی لە بەردەم خۆشەویست و پەرستراوی ڕاستەقینە و ئەبەدیدا، لە بریی پەرستنی هەر خۆشەویستێكی تر..

هەروەها لە بەردەم خواوەندی كەریمی خاوەن دەسەڵاتدا ڕادەوەستێت، لە بریی ڕاوەستانی لە دەرگانەی ئەو بێدەستەڵاتانەی كە خۆیشیان دەستیان كورتە و هەمیشە دەست پان دەكەنەوە..

هەروەها بۆ ئەوەی بە ڕاوەستانی لە دەرگانەی خواوەندی پارێزەری میهرەبانـدا، پلەی ئیمانەكەی بەرز ببێتەوە و لە شەڕی ئەو شتە سامناكانە دەرباز ببێت كە لێیان دەترسێت. بە تایبەتی كە سەرەتای نوێژەكەی بە"فاتحە" دادەمەزرێنێت! واتە لە سەرەتاوە مەدح و ستایشی پەروەردگاری جیهانیان و كەریمی كارسازی میهرەبان دەكات. ئەو خوایەی كە خاوەنی كەماڵێكی بێسنوور و دەوڵەمەندیەكی نەبڕاوەیە. ئیتر چ كارێكی بەسەر مەدح و ستایشی ئەو بەدیهاتووانەوە هەیە كە هیچ سوودێكیان نیە و شایانی ستایش نین، تەنانەت لاواز و هەژاریشن؟

هەروەها لە بریی هەڵگرتنی "منەت"، بۆ پلەی "میوانی نازداری ئەم بوونەوەرە" و "فەرمانبەری ناسراو" بەرز دەبێتەوە، هەرچەندیش بچووك و نادیار بێت، تەنانەت وەك "نەبوو" وابێت لەچاو گەورەیی بوونەوەردا. ئەمەیش بە بەرزبوونەوە و گەیشتنە پلەی وتوویژی: (**إِيّاكَ نَعبُدُ**) واتە بە نیسبەتپەیداکردنی لەگەڵ خاوەنی ڕۆژی قیامەت (**مالِكِ يَومِ الدِّين**) و پادشای ئەزەل و ئەبەددا. کەواتە بە وتنی: (**إِيّاكَ نَعبُدُ وإِيّاكَ نستعين**) پەرستش و داواکاریی یارمەتیدانی کۆمەڵگای گەورەی هەموو بوونەوەران پێشکەش دەکات و، پاشان بە ناوی هەموانەوە و بە وتنی: (**إهدِنا الصِّراطَ المُستَقيم**) داوای هیدایەتی ڕێی ڕاست دەکات، کە شاڕێگایەکی نوورانییە و مرۆڤ دەگەیەنێتە ئەو بەختەوەرییە هەمیشەییەی کە دوای تێپەڕکردنی تاریکاییەکانی دواڕۆژ پێی دەگات.

پاشان بیر لە گەورەیی خوا دەکاتەوە و سەرنج لەو خۆر(شمس)ە شارراوانە دەدات کە وەك ڕووەك و ئاژەڵە نوستووەکان و، ئەم ئەستێرە بێدار و دیارانەن و هەریەکەیان سەربازێکی گوێڕایەڵی فەرمانی خوای گەورەن و، چرایەکی ڕووناکیبەخشی ئەم میوانخانەیە و، خزمەتگوزارێکی ئەون.. ئیتر کە سەرنج دەدات و ئەمە دەبینێت، یەکسەر بە "الله أكبر" کردنەوە دەڕواتە ناو "ڕکووع"ەوە.

پاشان لە سوژدەی مەزنی هەموو بوونەوەران ڕادەمێنێت، چونکە دەبینێت هەموو جۆرەکانی بوونەوەران = لە هەموو ساڵ و سەردەمێکدا = وەکو بوونەوەرە خەولێکەوتووەکانی ئەم شەوەن، تەنانەت زەوی خۆیشی و بگرە سەرتاسەری جیهانیش وەك سوپایەکی ڕێكوپیك و سەربازێکی گوێڕایەڵ وایە، هەر کە فەرمانبەرێتیی دنیای بە فەرمانی: (**كُن فَيَكون**) تەواو دەبێت و بەرەو جیهانی شارراوەی "غەیب" دەنێررێتەوە، یەکسەر بەوپەڕی ڕێكوپێکی و بە "الله أكبر" کردنەوە سوژدە دەباتە سەر بەرماڵی ئاوابوون!

پاشان ئەم بوونەوەرانە هەر خۆیان یان لە وێنەی خۆیاندا تەنها بە ئاگادارکردنەوەیەك، کە فەرمانی: (**كُن فَيَكون**)ە، سەرجەم زیندوو دەکرێنەوە و، ئەوانیش بەوپەڕی هێمنییەوە سەر دەردەهێنن و فەرمانی خواوەندی ڕاستەقینەیان جێبەجێ دەکەن.

هەروەها ئەم مرۆڤە لاوازەش = وەك ئەو بوونەوەرانە = بە وتنی "الله أكبر" سوژدە دەباتە بەردەم بارەگای خوای "ڕەحمان"ی خاوەن کەماڵ و "ڕەحیم"ی خاوەن جەماڵ و، بە خۆشەویستییەکی پڕ ڕێز و خۆنەویستییەکی "بەقا"بەخش و ملکەچکردنێکی سەربەرزیدەر دەڵێت: "الله أكبر"!

گومانی تێدا نییە کە تێگەیشتیت لەوەی نوێژی عیشا بەرزبوونەوە و سەرکەوتنێکی وەك: "میعراج"ە!

جا بڕوانە کە چەندە فەرمانبەرییەکی جوان و، ئەرکێکی شیرین و، خزمەتگوزارییەکی بەرز و، بەندایەتییەکی بەتام و سەربەرزکەر و، ڕاستییەکی ڕەسەنی شیاوە.

واتە هەریەکە لەم پێنج کاتانەی نوێژ، پەنجە بۆ ئاڵ و گۆڕێکی گرنگ درێژ دەکات کە لە "زەمان"دا ڕوو دەدات و، نیشانەی بەڕێکردنی کارە مەزنە خواییەکان و نیعمەتبەخشینە هەمەکییەکانیەتی.

بەم پێیە بۆمان دەرکەوت کە: دیاریکردنی ئەم کاتانەی نوێژ = کە قەرزی فیترەتە بە ئەستۆمانەوە = لەوپەڕی حیکمەتدایە.

(**سُبحانَكَ لا عِلمَ لَنا إلاّ ما عَلَّمتَنا إنَّكَ انتَ العَليمُ الحَكيمُ**).

اللهم صل وسلم على من أرسلته معلماً لعبادك، ليعلمهم كيفيةَ معرفتك والعبوديةِ لك.. ومعرفاً لكنوزِ أسمائك.. وترجماناً لآيات كتابِ كائناتك.. ومرآةً – بعبوديته – لجمالِ ربوبيتك.. وعلى آله وصحبه أجمعين وارحمنا وارحم المؤمنين والمؤمنات. آمين برحمتك يا أرحم الراحمين.